Könyvtár

1979 DEC 17 KÖZPONTI KÖNYVTÁRA

A tartalomból

Fokozott lehetőséggel, fokozott felelősséggel: „A legnagyobb örömmel azonban a hallgatókkal és az őket érintő feladatokkal foglalkozom, amíg erőm engedte boldogan vettem részt — már korántsem fiatalként —, az ifjúsági mozgalomban, a kollégiumi, nyaranként pedig az építőtábori munkában. Jelenleg örömmel irányítom egy-egy hallgató tudományos munkáját." Cikk a 4. oldalon.

Beszélgetés Bujtor Istvánnal: „Nem érzem magaménak a Jancsó féle művészetet. Ez kizárólag személyes véleményem. Szerintem már egyfajta formalizmus az amit Jancsó csinál. Kicsúszott a tartalom és maradt az üres forma. Jó hangulatúak a forgatások, de ez nem minden. És azt hiszem nem fog egyikünknek sem problémát jelenteni, ha ezentúl nem dolgozunk együtt, mert teljesen mindegy, hogy melyik színész jön be és megy ki és mond el három mondatot. Úgy érzem, hogy ehhez nekem nincs közöm és ha nincs közöm, akkor nem kell csinálni." Cikk a 6. oldalon.

A hatalom osztottságáról és a technokráciáról: „A demokrácia mindenkor egy konfliktusos együttműködés a bürokráciával, a technokráciával és a tudományos döntés befolyással. Az előző különbségtevés, ami arra utal tehát, hogy ezek az uralmi összetevők nem hatalmi összetevők, nem azonosak a politikai tagoltsággal, azért fontos, mert ez ad lehetőséget egy elemző megközelítésre, ugyanakkor természetesen a politikai minősítésekre is." Cikk a 4. oldalon.

Tépéscsinálók: „Tépni izgató; ez állításom utolsó eleme. Hogyne lenne az, mikoris először: mi lesz akkor, ha rajtakapnak minket a néhány oldal kicsempészésén, semmi baj, mondjuk ilyenkor, a cikk rendkívül érdekes, nyilván rongyosra olvasták már, az a sok ember a piszkos ujjával jól összeragaszolta, nem csoda hát hogy kijár és hozzáragad mappánkhoz. Eközben lehetőleg vágjunk bosszús képet, majd csendesen, de jól hallhatóan korholjuk magunkban azokat, akik olvasás előtt nem mosnak kezet." Cikk a 7. oldalon.

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXI. ÉVFOLYAM, 21. SZÁM — ÁRA 1,20 FT — 1979. DECEMBER 13.

A XII. előtt

Csalódnia kellett annak, aki szombaton és vasárnap 12 után akart újságot venni a pavilonokban, ugyanis nem kapott. Ezt a rendkívüli olvasási lázat a rádió is a politikai közélet, közgondolkodás magas színvonalaként értékelte.

És valóban, aki egy kicsit is elgondolkodott már politikai rendszerünkben az akaratérvényesítés mechanizmusán, az pontosan tudja, hogy az egyik legjelentősebb dokumentumot bocsátotta pártunk megvitatásra a széles közvélemény elé.

Egyetemünk ifjúságáról köztudott — amióta híres-hírhedt programjaink működnek —, hogy a szocalizmushoz hű, elkötelezett, de adottságainál fogva, erősen kritikus beállítottság. Ha egy-egy forró Polvaxra, szakkollégiumi vitára, szakklubra stb. gondolok, azt hiszem, joggal várja el mindenki tőlünk, hogy alapos, áttekintő elemzést adjunk az Irányelvekről, tegyük meg észrevételeinket, esetleges módosítási javaslatainkat. Ha pedig arra is gondolok, hogy különösen nekünk, közgazdászoknak egész tevékenységünket, életünket befolyásolni fogja az elkövetkezendő öt évben, amit a XII. kongresszus elfogad, akkor meg kell állapítanom, hogy erkölcsi kötelességünktől függetlenül, közvetlen személyes érdekünk is gondolatainkat továbbjuttatni. Erre nagyon jó lehetőséget nyújt a pártcsoportoknál, pártalapszervezeteknél sorrakerülő Irányelv-vita és az egyetemi pártbizottság felkérésére a KISZ-bizottság által készített lebonyolítási módszer, amely fejezetek szerint osztotta szét a feladatokat, a szakok, szakbizottságok stb. sajátosságainak megfelelően. Ettől függetlenül, bárki, bármelyik részhez fűzhet észrevételt.

A dokumentum áttanulmányozása során hasznos lenne, ha elővennénk a XI. kongresszus anyagait és mondatról, mondatra, gondolatról gondolatra összevetnénk a mostani Irányelvekkel.

Mi szükséges ahhoz, hogy véleményünk, akaratunk egyáltalán beépülhessen a dokumentumokba?

Mindenek előtt felelősség és őszinteség, hogy azt mondjuk el, amit valóban fontosnak tartunk. Gondolatainkat, javaslatainkat világosan, pontosan, tömören és félreérthetetlenül, egyértelműen fogalmazzuk meg. Végül pedig időben készüljön el, és időben vitassák meg párt- és KISZ-alapszervezeteink. Úgy gondolom, hogy ennek a közelgő vizsgaidőszak sem szabad, hogy akadálya legyen.

A mi véleményünknek különös jelentősége van, hiszen a fiatal értelmiség egyik legközéletibb részét képviseljük. Ezért remélhető, hogy a nagy szintézisben nem fog feloldódni véleményünk. Mindaz amit javaslunk, két csatornán keresztül is tovább fog jutni. Az egyetemi pártbizottságon keresztül párt-, a KISZ-bizottságon keresztül pedig KISZ-vezetőink felé.

Boródi Ferenc

KELLEMES KARÁCSONYI ÜNNEPEKET, BOLDOG ÚJ ÉVET ÉS SIKERES VIZSGÁKAT KÍVÁN A KÖZGAZDÁSZ SZERKESZTŐSÉGE.
KÖVETKEZŐ SZÁMUNK MEGJELENÉSE: 1980. JANUÁR 10.

Többen több nézőpontból

Szervezetelméleti kurzus

Alig két hete ért véget egy kilenc előadásból álló szervezetelméleti kurzus, mely szakkollégiumi keretekben szerveződött. A hetente tartott előadások a szervezetelmélet kialakulását, fejlődését, új irányzatokat, a szervezetkutatás módszertani és gyakorlati alkalmazásait foglalták össze. A kurzus beindításának ötlete a hallgatók soraiban fogalmazódott meg és a szervezés- és üzemgazdasági tanszéken talált „fülekre".

Kovács Sándor egyetemünk docense, aki aktív részt vevő volt a kurzus tematikájának összeállításában, elmondotta, hogy a program készítésekor „hármas motiváció" jutott érvényre. Egyrészt a már említett „... hallgatói érdeklődés, amely a téma iránt jelentkezett, másrészt, hogy kutatásaink során milyen új eredmények születtek, kiegészítve a tanszéken kívül elért új eredményekkel. Harmadrészt egész gazdaságunk és benne a szervezet problémája. A 68-as reformnál erősen felvetődött szervezeti probléma — amikoris a szervezeteket tudatosan nem érinthettük — objektív aktualitást adott".

Kérdésemre, hogy a szervezetelméleti kurzus kapcsán

milyen célokat tűzött maga elé

a tanszék és hogyan valósultak azok meg, *Máriás Antal* tanszékvezető egyetemi tanár a következőket válaszolta:

„Az elmúlt másfél évben a tanszék munkatársai, továbbá a velünk együtt gondolkodó és dolgozó ismert szakemberek feldolgozták a nemzetközi irodalomnak azt a részét, amelyet a szélesebb szakmai közvélemény számunkra ismeretlen okból nem méltányolt, és arra jöttünk rá — ebben az empirikus vizsgálatok első eredményei megerősítettek —, hogy a gazdasági szervezeteink világát más módon lehet és kell megközelíteni: leírni, elemezni és azokból következtetéseket levonni, mint ahogy ezt eddig tettük. Felismeréseinket ellenőrizni kívántuk, elsősorban úgy, hogy kipróbáljuk, milyen reakciókat vált ki nyitott, érteni kívánó és ugyanakkor kritikus fiatalokban. A kontrollnak azt a fajtáját akartuk megvalósítani, melynek célja, miképpen lehet, szabad és kell érlelődő gondolatokat a hatni akarás szándékával megfogalmazni."

A kurzusnak szakkollégiumi szempontból is nagy jelentősége van. Szükségességét összefoglalva, *Chikán Attila*, a szakkollégium igazgatója elmondta: a kollégiumban kibontakozóban van egy olyan hagyomány, hogy egy-egy adott tudományág területének kutatási eredményeiről teljes áttekintést adó, széles érdeklődésre számottartó előadássorozatokat szerveznek. Ez növeli a különböző szakos hallgatók közötti együttműködést, elősegíti a témák szaktól független kapcsolódását, a szaktól független együttműködést. Jó lehetőség arra, hogy a tanszékek és a kollégium kapcsolata szorosabbra fűződjön.

A tanszék tagjainak jelentős része rendszeres látogatója volt a kurzusnak. Arra a kérdésre válaszolva, hogy ez minek volt köszönhető, *Kovács Sándor* docens hangsúlyozta a témák újdonságát,

(Folytatás a 3. oldalon)

Intézménytípusú találkozó Pécsett

1979. november 24-én a Pécsi Közgazdasági Egyetem Kollégiumában intézménytípusú titkári értekezlet keretében találkoztak a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem, a Szegedi József Attila Tudomány Egyetem, az ELTE, az MKKE és a Pécsi Közgazdasági és Jogtudományi Egyetem KISZ-bizottságának és kollégiumi bizottságainak titkárai.

A tanácskozáson három napirendi pont szerepelt: 1. A KISZ-szervezet működésének eszközrendszere és hatékonysága. 2. A kollégiumi nevelőmunka értékelése. 3. Az őszi mezőgazdasági munkák tapasztalatai. A résztvevők a KISZ-szervezet eszközrendszerével és hatékonyságával kapcsolatos vitában kifejtették, hogy a KISZ-szervezet feladata nemcsak a jelenlegi politikai viszonyok kiszolgálása, de a változásokban, változtatásokban való aktív részvétel is. Az egyetemi oktatásban a cél megvalósításának legfontosabb eszközei: — az oktatáspolitika állandó véleményezése; — politikai helyzetelemzés; — aktívabb részvétel az ET és KT, valamint egyéb demokratikus fórumok munkájában.

Németh

Kívánj igazi ünnepet

„A melegben ülni jó —
átfázhattál, Télapó!
Érezd otthon itt magad,
jöjj be, rakd le zsákodat!

(G Szabó László)

Volt egy feledhetetlen Mikulás-est az egyetem harmadik emeletén, a Közgazdász Szerkesztőségében. Nem szokott hozzá olvasóközönségünk ahhoz, hogy rólunk, mint közösségről, olvasson, ezért nem is foglalkozom részletesen az esttel.

Ez a Télapó várás ismét ráébresztett az emberi élet egyik fontos értékére: az ember közösségi lényének tényére. Természetesen valahányan közösségi lények vagyunk, de a közösségek, amelyekben élünk, lehetnek rosszak vagy jók. Érdekes, hogy a Közgazdász közösségében inkább azonosak az érdekek és az érdeklődési terület, mint az egyes tanulmányi csoportokban, szakokon.

Valakinek a megajándékozására készülni, és egy ismeretlen ismerőstől ajándékot kapni — a nagykorúak számára is öröm. Közhely. De! Nehezen találjuk meg az új társadalom ünnepeit — halljuk és tapasztaljuk sajnos sokszor. A Mikulásest hasonlóan fontos lehetősége a megoldásnak, mint a karácsony. Az ezekre alapozott közösségi ünnepeket könnyű megszervezni, a siker hatása pedig örömteljesen felmérhetetlenné válhat.

Az ünnepek elsekélyesítése, „idő hiányában gyors letudása" bizonyos logikával magyarázható —, de az a logika nem a hosszú távú, valós érdekeinket szolgálja. (Sajnos, az ember a legnagyobb jószándékkal leélheti életét egy kényszerpályán is és hosszú távú érdekeinek megvalósítása, megvalósíthatósága fel sem merül.)

Elindulok hazafelé. A gyorsított vonat csak a szomszédos községben áll meg, hazagyalogolok az enyémbe. Beethoven motívumokat idézgetek az ötödik szimfónia harmadik tételéből. Számomra még mindig ez a csúcs, a kiteljesedés. A ködös, párás decemberi estén friss tervekkel vígan lépkedek kitaposott utunkon. Csak most kezd a tudatomig hatolni: a télben járunk.

Kishúgom még nem aludt el, vár rám. (Ami azt illeti alaposan megnőtt, és egyre kevésbé tudom figyelni, követni, érteni személyiségének változását feladataim sokasodásával.)

Lekapcsolom a lámpát —, bújj csak be a paplan alá! Elhelyezem az ajándékot, közben megkérdezem tőle, hogy ismersz-e Télapóról szóló dalokat, Andrea el is énekel vagy négyet.

— Szerint d a Télapó hány éves? — nézzük, hogyan lehet ezzel a nagyon primitív kérdéssel megfogni a 11 éves kislányt.

Biztos jó sok éves lehet. De szerintem nincs is Télapó. A Mikulást szerződtetni is lehet. Mindenkiből lehet Télapó. Holnap a Katona Tibi lesz Mikulás az iskolarádióban.

— Szerintem bizony mégiscsak egy Télapó van, aki sok embert megbíz az ajándékozás munkájával. Megbízna ő mindenkit, csak vállalnák el!

Ez az esti beszélgetés, melegedés többet ért öt perc alvásnál, amit „elraboltam" testvéremtől a holnapi matematika dolgozata ellenére. Fontosabb dolog tudatni a másikkal, hogy létezel, és tudomást szerezni az ő létezéséről, világáról.

AZ EMBEREK UGYANÍS BIZONYOS KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT MELEGET SUGÁROZNAK.

B. G.

Sajtónap

Bensőséges ünnep keretében emlékezett meg a Közgazdász szerkesztősége a Magyar Sajtó Napjáról. Az újságban rendszeresen író közel 40 külső és belső munkatárs előtt a szerkesztő értékelte a lap félévi munkáját, majd a szokásos könyvjutalmak és „Mikulás-csomagok" átadására került sor.

Ekkor búcsúztatták a lap végzős diák-munkatársait, akikkel az elmúlt négy év során gyakran találkozhattunk az újság oldalain: Agg Zoltánt, Dezséri Kálmánt, Lambert Gábort, Sárdi Pétert, Simonyi Tamást és Vérten Sándort.

Még egyszer „vizsgafórumügyben"

Aki „átélte", tudja miről van szó, egyébként pedig a Közgazdász-ból, illetve a Klubközlönyéből értesülhettünk róla: meghívott tanárok híján furcsa kudarccal zárult az elsősök „vizsgafórumja". Ugyancsak a fenti újságok cikkeinek a hangvétele sejtet valamit a sikertelen programokat követő reagálásokból, netán spontán vádaskodásokból is. Aminek kapcsán — még így késő-utólag is — nem árt valamit tisztázni.

Az egyszerűen ténykérdés, hogy a meghívott programokra az évfolyamról közel százan eljöttek; hogy ezek az emberek a plakátokon beígért „komplex" fórum helyett csak egyetlen tanszék képviselőjével találkozhattak; s hogy végül is csalódottan oszlott szét a társaság. De az is ténykérdés, hogy a kérdéses időpontban *összoktatói-nevelői* értekezlet folyt, amelyen minden tanárnak *kötelessége* volt megjelenni már csak azért is, mert ekkor került sor az egyetemi és kari tanácstagok *megválasztására.* (Már csak formai okok miatt is — szavazati arány stb. — ott kellett lenniük.)

Hol csúszhatott el a program? Talán az elsős szervezőknél, akik esetleg nem jártak utána kellőképpen: mit is jelent egy ilyen értekezlet a programunkra nézve. Talán a felsős patronálóknál, akik nem figyelmeztették őket erre kellőképpen. Talán a tanároknál, akik esetleg a plakátok láttán szólhattak volna még egyszer: gyerekek ez így nem fog menni...

Végül is ki volt a hibás? Egy terjedelmes „mély interjú" keretében talán fel lehetne kutatni a végső bűnbakot. Kérdés, hogy érdemes-e? Annyi bizonyos, hogy konkrétan a meg nem jelenésért a tanárok éppen úgy nem felelősek (az oktatói értekezletről egyszerűen nem hiányozhattak), mint ahogy a rájuk váró száz elsős is joggal érezte utólag becsapva magát.

A „tanulságokat levonni" persze — miként azt mondani szokás —, most sem árt. De ne akarjunk rögtön egyfelé sarkítani mindent, például jelen esetben az egészet a tanárok „érdektelenségére" fogni, mert az ilyesmi aligha szül jót, és ráadásul ez így még csak nem is igaz.

—fóris—

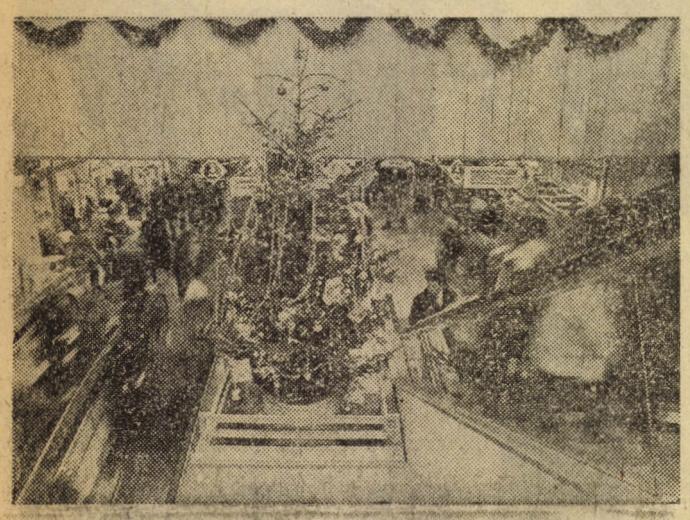

„Egy" gólya napja

Hát igen, tegnap nem tanultam semmit. Tulajdonképpen be volt osztva, hogy mit mikor, de hát istenem, úgy elszaladt az a nap. Mindegy! Majd ma! Ma ráhajtok.

Rohadt vekker. Miért kell ilyen hangosan kolompolnia. Na még öt percet lustálkodom. Tessék. Megint elaludtam. Ki kéne hagyni. Pedig fontos! A, majd valakiről lemásolom. Tanulok pg-t. Milyen zaj van itt a zsibiben. Szia Péter! Milyen volt tegnap? És? Sokan? Ő is? Nem hiszem! Vele? OK! Vége az előadásnak. Gyerünk a Kinizsibe. Mindjárt elalszom. Jöttök? Atyavilág, ez jéghideg! Sziasztok! A könyvtárba mentek? Én húzok haza, ott jobb tanulni.

Mennyi új könyv jelent meg! Na megint nem maradt pénzem a kajára. Mamikám, mi az ebéd? Azt nem szeretem. Jó, jó, de nagyon keveset. Utána? Hát tanulok! Újság jött? Még a Magyarországot sem olvastam. Ajaj! Már 4 óra, kezdjük el. Zenehallgatás közben jobban megy. Rendet kell már rakni ezen az asztalon. Lejárt? Jöhet más. Rainbow. Ugyan Mamikám, nem hangos ez! Elkezdtem már, csak most pihenek. Ki jöhetett? Sziasztok! Már ezer éve...! Miért hívtál ki, Mami? Hogy mikor akarok tanulni? Mindjárt elmennek. Hmm! Fél hét. Legfeljebb nem nézem meg a filmet. Hát üljünk neki. Mit keres itt ez a könyv? Nézzük csak! Jaj, a sportot nehogy kihagyjam a TV-híradóban. Mi lesz? Western? Csak az elejét! Nem is volt túl jó. De most már tényleg!

Hű, de fűt ez a kályha! Milyen álmosító.

Tessék? Hogy már hajnali két óra? És, hogy ne égessem a villanyt, és feküdjek le. Jól van, jól van, elaludtam tanulás közben.

Mindegy! Holnaptól rákapcsolok.

F. Cs.

„Őrzők, vigyázzatok a strázsán"

Szabó Árpád előadása

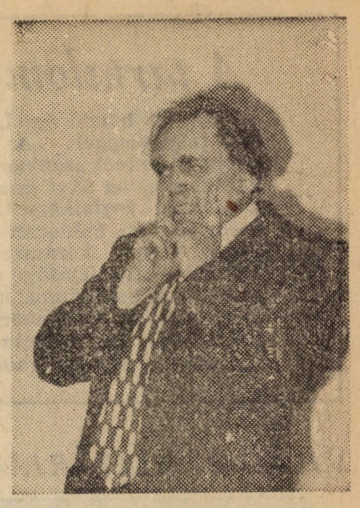

Ha végigtekintünk a Rajk László Szakkollégium eddigi előadásain, jónéhány emlékezetes téma és egyéniség jelenhet meg előttünk. A felvetődő kérdések társadalmi, gazdasági életünk legsürgetőbb problémái; a meghívott előadók, a legkiválóbb hazai, politikai, s közgazdasági vezetők, szakértők voltak. Az elhangzott előadások kérdés-feleletek mind bővebb fejtegetést érdemelnének. Mégis ezúttal a Szakkollégium egy másik, újabban feltörekvő oldaláról kellene szót ejteni, a klubéletről. Úgy tűnik, ez a fordulat két okból is indokolt, egyrészt, ez a terület eddig csak kevesek ügye volt a Szakkollégiumban, s minden szempontból fehér foltot jelentett a sokéves kollégiumi munkában. Ezért az egyetemre sem juthatott el a híre, így illő a változásokról megemlékezni. Másrészt ez a kérdés általánosabban is felmerül: mennyire kötelessége az egyetemistának, hogy a szorosabban vagy tágabban számított szakmai feladatokon túl, az egyetemes emberi kultúra értékeiből is merítsen.

A Szakkollégium féléves kulturális programjából egy utóbbi klubrendezvény emelkedik ki. November 23-án Szabó Árpád a magyar bölcsészettudomány nemzetközi hírvivője a neves klasszika-filológus tartott nagyhatású előadást Sophoklész két tragédiájáról (Oidipusz a király és Oidipusz Kolonoszban). Szabó Árpád, a mai egyetemi előadásmódtól eltérő, elsöprő lendületű szuggesztív erejű tanári tehetségével kápráztatta el a hallgatókat. Egyéniségéhez közelebb kerülve nem csodálkozunk azon, hogy milyen gyors berobbanással hatolt tudományos életünkbe. Huszonnyolc éves korára, 1940-ben egyetemi tanárrá nevezték ki. Azóta számos külföldi egyetemnek is tiszteletbeli tanára.

Szabó Árpád Sophoklés örökbecsű tragédiái bemutatásával a bennük rejlő legyőzhetetlen humanizmus feltárásával, az ember megismerésére hívta fel Oidipusz sorsán át a figyelmet.

Az emberiség évszázadokon át hatalmas kultúrát hagyott hátra. S hogy ebből mennyit sikerült átmenteni a különböző korok számára, ez főképp a jelen nemzedék, a mi felelősségünk. Thomas Mann sorai döbbenetes erővel hatnak: „Mélységes mély a múltnak a kútja". Hatalmas tehát a feladat, a megőrzés, a mélyrelátás; csak a nagy humanista német író módján lehetséges. Érdekesen, mindenki számára figyelemfelkeltően érdemes idézni a múlt kincseit. Ez a megközelítés sajnos még megoldhatatlan problémát jelent a ma egyre bővülő ismeretanyagok, információk feldolgozásában munkálkodó embere számára. A szorító kényszerhelyzetben azzal próbálja a régi klasszikus értékeket menteni, hogy gyakran lerövidíti, tartalmi kivonatokba foglalja, s ezáltal megmereviti, elsorvasztja, értéktelenné teszi, egyszóval pusztulásra ítéli. E ránk nehezedő kérdés megoldásában vállalt hivatást Szabó Árpád. Megnyugtató lenne számunkra, ha a fiatalabb nemzedékből is csatlakoznának hozzá, s képviselnék ezt az ügyet.

Az előadás sokáig emlékezetes marad, átütő sikert hozott. Azóta is beszédtéma a Szakkollégiumban.

Nikodémusz Antal

„POLITIKUS EGYETEM" VAGYUNK?

Beszélgetés Poller Imrével, az agitációs és propagandabizottság elnökével

Lépten nyomon tapasztalható, hogy egyre több embert, egyre szenvedélyesebben foglalkoztat életünk számtalan kérdése. A gazdasági élet változása, az árak, a bérek, a lakáshelyzet alakulása az „utca emberét" éppen úgy véleményalkotásra ösztönzi, mint ahogy vitára készteti az ezek politikai-gazdasági hátterét elemző szakembereket, netán diákokat is. Azaz: mind többen és mind többet — kimondva, ki nem mondva — *politizálunk.* De vajon *hogyan?* Milyen témák a főszereplők, milyen fórumokon, és melyek a leggyakoribb vélemények? És különösen: mi a helyzet e tekintetben a közgázon? Közismerten elterjedt vélemény, hogy nagyon „politikus egyetem" vagyunk, de sokan azt is hozzáteszik: „na igen, de főleg a többi egyetemhez képest"...

Poller Imre, a tudományos szocializmus tanszék vezetője annak a bizottságnak az elnöke, amely többek között éppen ezekben a nagyon fontos kérdésekben igyekszik minél pontosabb képet alkotni. Az agitációs és propagandabizottság (APB) az egyetemi pártbizottság mellett működik és legfontosabb feladata, hogy különböző felmérésekkel, álláspontok megvitatásával, tisztázásával minél megalapozottabbá tegye a pártbizottság, esetleg a párt-végrehajtóbizottság állásfoglalását.

— Hogy milyen fontos területről van szó, annak érzékeltetéséhez utalnék arra, hogy a párt irányító-vezető szerepe mindenekelőtt *eszmei-politikai* jellegű. A párt akkor töltheti be hiánytalanul vezető szerepét, ha széles körben sikerül politikáját megismertetni, elfogadtatni, adaptálni és továbbfejlesztenie. S mindezek fő módszere a *meggyőzés,* a határozott, egyértelmű állásfoglalásokkal való *orientálás.* Pártunk politikája nem szűkreszabott hatalmi célok kifejeződése, hanem a szocializmus építését *minden* dolgozó ember javára megvalósító nemzeti program hordozója. Végrehajtása csakis egész társadalmunk, a kommunisták és a pártonkívüliek közös műve lehet. Megvalósításának mindenkor döntő tényezője a kommunisták példamutató munkája, öntudatos és elkötelezett magatartásának eszmei-politikai kisugárzása.

Az APB, mint a pártbizottság mellett működő „tanácsadó testület" e meghatározó, orientáló állásfoglalások kialakításában nyújt segítséget elemző munkájával.

Emellett természetesen operatív feladatokat is ellát, egyebek között figyelemmel kíséri a közművelődési titkárság munkáját vagy például a „KÖZGAZDÁSZ" tevékenységét.

— Melyek voltak az elmúlt öt év legjelentősebb feladatai?

— Legjelentősebb munkánk a hallgatók eszmei-politikai arculatának felmérése volt. Emellett két konferenciát szerveztünk a „Fejlett szocialista társadalom" témakörében: az egyik komplex módon (gazdasági, politikai, ideológiai, kulturális stb. vonatkozásban) vizsgálta e kérdést, a másik a szocialista életmód területével foglalkozott elsősorban. S végül folyamatos — de korántsem „harmadrendű" — feladatunk volt a politikai ünnepek előkészítése, például tudományos konferenciák szervezése a KMP megalakulásának, a Tanácsköztársaságnak, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója alkalmából.

A HALLGATÓK ESZMEI-POLITIKAI ARCULATÁNAK FELMÉRÉSE

A pártirányítás tehát döntően eszmei-politikai irányítás, s ennek egyik legfontosabb eszköze a kommunisták munkája mellett a meggyőzés. Mindez értelemszerűen vonatkozik az ideológiai-politikai nevelőmunka területére is. Az itt végzendő sikeres munka azonban feltételezi a „befogadók", azaz a hallgatók jellemző nézeteinek, véleményének, reagálásának ismeretét. A pártbizottság 1978 őszén fogadta el az APB erre vonatkozó felmérését, amelyet „A hallgatók eszmei-politikai arculatának helyzete és problémái" címmel terjesztett elő.

A felmérés egyebek között megállapítja: „Hallgatóink eszmei-politikai arculatának közelebbi vizsgálatánál ... egy nagy és átfogó egység körvonalai rajzolódnak ki... Hallgatóink szocializmust építő társadalmunkat, amelybe már beleszülettek, a sajátjuknak tekintik, magától értetődő és megszokott közegüknek érzik."

Ugyanakkor e „nagy átfogó kép" mélyebb elemzése alapján nagyjából négy jellemzőbb csoportra bontható egyetemünk diáksága: „Az *első* csoportba az eszmei-politikai arculat tekintetében legpozitívabb hallgatók sorolhatók... Jól ismerik a párt politikáját, kiállnak érte és munkálkodnak megvalósításán... A *második* csoportba azok a hallgatóink sorolhatók, akiknek eszmei-politikai arculatában az azonosulás és helyeslés mellett egyoldalúságok vagy többé-kevésbé határozott eltérések érzékelhetők... A csoport egyik rétege felfokozott kritikai készségével tűnik ki... a másik réteg, amelynek fő jellegzetességeként az „eurokommunizmus" iránti rokonszerv és vonzalom emelhető ki... fő kritikai céltáblája a múlt szektás és dogmatikus hibái... A *legnépesebb* csoportot kétségkívül a visszahúzódók, a közömbösek és kényelmeskedők alkotják. Az ehhez tartozók eszmei-politikai arculatát főleg az ideológiamentes és apolitikus pragmatizmus jellemzi... A *negyedik* csoportba hallgatóink csekély töredéke sorolható. Néhány hallgató nem ért egyet a marxista-leninista világnézettel."

A továbbiakban a felmérés megvizsgálja mindezek tükröződését a tanulmányi munkában, valamint az egyetemi KISZ-életben. Végül egy határozati javaslattal zárul, amelyet a pártbizottság bizonyos módosításokkal, kiegészítésekkel 1978. szeptember 28-i ülésén fogadott el.

— Milyen volt a felmérés, a „lerajzolt kép" fogadtatása, és mennyiben sikerült a vizsgálat eredményeit hasznosítani?

— A vizsgálat eredményeit mindenki elfogadta, legfeljebb akörül volt vita, hogy annak melyik oldalát hangsúlyozzuk: a pozitív alaphelyzet mind egyértelműbb rögzítését vagy az egyes negatív tendenciákat, s az ezeket szülő okokat, mulasztásokat? Ami a hasznosítást illeti, ma még általában inkább a regisztrálás, a tudatosulás állapotában van, és nem annyira vált a tényleges cselekvés részévé. Ennek oka többek között, hogy ilyen bonyolult kérdés esetében egy év még nagyon kevés idő.

ÉS AZ OKTATÓK?

— Ha nem is készült külön felmérés róla, az általános vonásokat tekintve mi jellemzi az oktatók „politikai arculatát"?

— Egyetemünkön tradicionálisan pozitív szerepe van az ideológiai munkának, s e pozitív szerepet mindmáig sikerült megőrizni. Oktatóink jelentős része már szakterületénél fogva is kapcsolódik az ideológiai-politikai nevelőmunkához, és elmondhatjuk, hogy alapvető kérdésekben a marxizmus talaján, a párt politikája alapján végzik tevékenységüket. Ami napjainkban problémát jelent, az egyrészt: a korábbiakhoz képest viszonylag nagyobb „aggodalmaskodás", visszafogottság tapasztalható; az alapvető kérdések elfogadásán túl egyes részterületeken időnként jelentős véleményeltérések adódnak, valamint az utóbbi időben bizonyos magatartásbeli problémák jelentkeztek. Néha úgy tűnik, egyeseknél kezd előtérbe kerülni az individuális boldogulás, az egzisztenciális előrehaladás, például a társadalmi munkához képest, az anyagiasság, a közömbösség — néhol még a munkafegyelemmel is baj van. Ezeken a dolgokon mindenképpen változtatni kell.

— Ön szerint várható-e a közeljövőben radikális változás, továbblépés mindabban, ami pillanatnyilag egyetemünk közéleti, ideológiai, politikai „térképére", arculatára jellemző?

— Megmondom őszintén, nem reménykedem abban, hogy valami kifejezetten látványos előrehaladás egyik napról a másikra bekövetkezhet. Ahhoz túl sok mindennek kellene változni. Viszont optimista vagyok, hogy a mostani tudományos, sokirányú kezdeményezés nem hal el, sikerül felszínen tartani az érdeklődést, a feladatok fontosságának a hangsúlyozását. Bízom benne, hogy a pártszervezetek folyamatos erőfeszítése eléri, hogy a lassan halmozódó (egymásra épülő) tevékenységek eljutnak egy olyan pontra, ahol megérlelnek egy jelentősebb előrelépést.

Ha összességében nézem a problémakör egészét, és *egyszerre* akarom megoldani — ez szinte lehetetlen. De *konstruktív módon dolgozni* — erre minden ember képes. Amit tudunk, azt csináljuk jól, és ez majd kisugárzik, továbbterjed. Persze az embereket ez általában nem elégíti ki, de látni kell, hogy ez még mindig több, mintha nagy kérdésekkel bátran polemizálnánk, csak éppen megoldani nem tudnánk őket. Az egyes részkérdésekben, a magunk területén akarjunk egészet alkotni.

A KÖZGAZDÁSZRÓL

— Mint konkrét példát említeném a KÖZGAZDÁSZ munkáját. Eddigi tevékenységét (az előforduló kisebb hibák és félreértések mellett is) nagyra értékeljük, s csak őszinte elismeréssel szólhatok róla. Jó volna azonban, ha az újság a jövőben még nagyobb, még összetettebb politikai szerepet vállalna magára. Hogy egy példát mondjak: eddig általában a pártszervezetek döntését csak mint *kollektív döntést,* mint „végeredményt" közölte. Talán helves lenne előbbre lépni, s a döntés *útját, kialakulását* is figyelemmel kísérni, kik, milyen véleménynyel járultak hozzá? A testület (például párt-vb) tagjainak legyen egyéni arcuk, s a végső döntést már ismerjük meg folyamatában is.

Mindezzel ismét csak az imént mondottakra szeretnék utalni: a magunk területén igyekezzünk minél konstruktívabb munkát végezni, s ezzel óhatatlanul is az állandó fejlődést, előrelépést is szolgáljuk majd.

F. Gy.

Készül a disszertáció

Jobbágy Gyulát nem kell bemutatnom, hisz a Klubból, a Polvaxokról, a Közgazdász hasábjairól bizonyára mindenki ismeri. Viszont kevesen tudják, hogy a Klub vezetésén kívül a tudományos szocializmus tanszéken dolgozik és jelenleg oktatói munkája mellett doktori disszertációját készíti. A munkásmozgalom talán legizgalmasabb fejezetével, a trockizmussal foglalkozik.

Miért pont ezt a témát választottad disszertációd témájául?

— Talán másodéves egyetemista lehettem, amikor tudatlanságom boldogító mámorába berobbant Gyurkó László: Négyszemközt a forradalommal című könyve. Trockij addig a pillanatig számomra valami homályos, nyugati országokban tevékenykedő revizionistát jelentett. A könyvben azonban az Októberi Forradalmat szervező forradalmár Trockij alakja bontakozott ki. Ez a könyv keltette fel érdeklődésemet és egy pár évvel később talán ennek hatására is választottam doktori disszertációm témájául a mai trockizmust.

— Objektív elemzésre törekszel vagy szubjektív véleményednek is helyt adsz?

— Nem Trockij politikai életrajzának megírására és nem politikai tevékenységének értékelésére vállalkozom tehát, hanem a trockizmus eszmeáramlatának mai képviselőit és az általuk képviselt politikai nézeteket vizsgálom. Objektív elemzésre törekszem, belátva azt, hogy nincs olyan tanulmány, ami a szerző szubjektív véleményét teljesen figyelmen kívül hagyva kerülne megfogalmazásra.

— Trockij irattára a Harvard egyetemen van. Gondolom, itt Magyarországon kevés Trockijjal kapcsolatos irodalom található, azok nagy része is bizonyára zárolt anyag. Ilyen körülmények között mire tudsz támaszkodni az adatgyűjtések során?

— Tanszékvezetői engedélylyel a Magyarországon fellelhető zárolt irodalmat is tanulmányozhatom. Az Országgyűlési Könyvtárban, az Országos Széchenyi Könyvtárban angol nyelven szinte minden fontos könyv és folyóirat megtalálható.

— A trockistákat a harmincas években „kétkulacsos gyilkosok és kémek, fehérgárdista bandájának" nevezték. Akkoriban a Szovjetunióban és az ötvenes évek elején nálunk is sok szó esett a „galád imperialista bérencekről". Te hogy értékeled Trockij szerepét a forradalomban és az utána elkövetkező időszakban?

— Trockij politikai tevékenysége rendkívül ellentmondásos, bár elképzelhető olyan nézőpont is, amelyből egységesnek tűnhet. Kétségtelenül Lenin mellett az Októberi Forradalom egyik legkiemelkedőbb alakja és még nagy vetélytársa, Sztálin is azt írja róla a forradalom évfordulóján a Pravdában, „A felkelés megszervezésével kapcsolatos gyakorlati munkát közvetlenül Trockij elvtárs irányította." Az 1905-ös forradalom idején Trockij a Pétervári Szovjet elnöke, később mint hadügyi népbiztos, a Vörös Hadsereg létrehozásában is elévülhetetlen érdemeket szerzett. Hozzájárulását a szocialista forradalom győzelméhez tehát nem vonhatjuk kétségbe. Több kérdésben már 1905-től, a húszas évek elejétől pedig szinte mindenben szembekerült Leninnel, majd Sztálinnal és a párt vezetőségének többségével. Trockij mindig arra az álláspontra helyezkedett, hogy a szocialista forradalom nem győzhet egy országban. 1929-ben száműzik és bár a szociáldemokrácia egyenlő szociálfasizmus elméletének tarthatatlanságát felismeri, szembeszáll a fasisztaellenes népfront-politikával és híveivel mindent elkövet azért, hogy megakadályozza a kommunista, szocialista és más antifasiszta erők összefogását, nagy károkat okozva ezzel a nemzetközi munkásmozgalomnak.

— A trockizmus ma mintha reneszánszát élné. A nyugati komunista pártok is egyre többet foglalkoznak a munkásmozgalom trockista szárnyának történetével. Az Unita hoszasan ír Trockij jelentőségéről, születésének 100. évfordulója alkalmából. Szerinted a trockizmusnak van-e ma létjogosultsága?

— Nem hinném, hogy a trockizmus renenszánszát élné, talán — ha ezt reneszánsznak lehet nevezni — utoljára a 68-as párizsi diákmegmozdulások idején beszélhetünk a trockizmus eszméinek térhódításáról. A trockista pártok a világ minden országában visszaszorultak, erejüket elsősorban az egymás elleni harcokban párologtatják el. A különböző trockista irányzatok (lambertisták, posadasisták, pabloisták stb.) létjogosultságát, illetve létjogosulatlanságát elsősorban a nemlétező és soha nem létezett tömegbefolyásuk érzékelteti a legjobban.

— Voltak-e és vannak-e magyar trockisták?

— Vannak és voltak magyar trockisták. Párizsban „harcol" a Magyar Forradalmi Szocialisták Szövetsége elnevezésű csoport Nagy Balázs vezetésével. A csoport csatlakozott a IV. Internacionáléhoz és magyar nyelvű lapot jelentet meg havonta. A Magyar Forradalmi Szocialisták Szövetségének tevékenységét részletesen elemzi Fenesik László: A mai trockisták című könyvében.

— Számtalan elemzés törekszik Trockijt Sztálinnal szemben Lenin igazi utódaként feltüntetni. Hogyan látod ezt a kérdést?

— Ez a megközelítés legalább annyira hamis, mint az, amelyik hosszú időn keresztül megpróbálta Trockij nevét kitörölni a nemzetközi munkásmozgalom történetéből. Trockij nem volt próféta és nem volt kétkulacsos fehérgárdista kém sem. Lenin, bár óvta a pártot attól, hogy Sztálint válassza főtitkárrá, Trockijt sem javasolta a tisztség betöltésére. Trockij munkássága a nemzetközi kommunista mozgalom történeti örökségének részét képezi, még ha a mozgalom globális történelme szempontjából „fény derül alapvető fogyatékosságára: sohasem ismerte fel a konjunkturális helyzet sajátos jellemzőit, ez pedig jelentős mértékben korlátozta stratégiai szemléletét is", ahogyan ezt a L'Humanité november 12-i számában írja Jean-Paul Scot. — fejezte be Jobbágy Gyula.

A beszélgetést köszönöm és további sikeres munkát kívának.

Stark Tamás

Szervezetelméleti kurzus

(Folytatás az 1. oldalról)

amely tanszéki körökben is érdeklődést váltott ki. Tanszéken kívülálló, külső szakembereket is meghívtunk, akikkel egy kurzusban még nem szerepeltünk. Ott voltunk, érdekelt bennünket, hogy mit mondanak."

Korántsem lezárt kérdésekkel

foglalkoztak az előadók. A kollégium lehetőséget adott ezen nyitott kérdések egymás közötti és a hallgatókkal együtt történő megvitatásához." Több szakanyag előbb került itt előadásra (például: *Tari Ernő, Balaton Károly, Dobák Miklós* munkájának új eredményei), mint ahogyan azok tanszéki vitáján elhangzott. Mindezeket figyelembe véve *Chikán Attila* a foglalkozásokat minősítve három csoportba sorolta az előadások hallgatói fogadtatását. 1. Voltak olyan foglalkozások, ahol sok kérdés hangott el; 2. más előadásokon a „tanszék vitatkozott" az egyetemisták érdeklődéssel jegyzeteltek; 3. Előadás utáni szűkkörű beszélgetések keretében kialakult viták. *Balaton Károly* tanársegéd, mint volt szakkollégista és egyben a kurzus egyik előadója, a fogadtatást értékelve rámutat, hogy „... azok számára, akik konkrétan ez iránt a téma iránt érdeklődnek, áttekintést adott a kurzus arról, hogy milyen új irányzatok vannak. Akik nem ezzel foglalkoznak, azok számára a kurzus szélesebb körű ismeret megszerzésére adott lehetőséget, amely saját munkájukhoz

háttéranyag lehet."

— A témák fogadtatásának különbözősége függött a témáktól és az előadóktól is. „Az előadásokon, az idő rövidsége arra késztetett bennünket — mondja *Kovács Sándor* —, hogy a tömörség kényszere mellett adjunk egy «panorámát» a részterületekről. Az idő rövidsége megvonta annak lehetőségét, hogy megfelelően megmagyarázzuk a dolgokat. Aki kevésbé van benne a témában, annak nem tudtunk elég magyarázatot adni. Akik foglalkoznak a szakterület problémáival, azok számára érezhetően nem voltak az előadások követhetetlenek. Egészében; «érdeklődéssel találkoztunk». A fogadtatás különösen jó volt a hallgatóság részéről azoknál a területeknél, ahol a szervezetelméleti kérdések napjaink gazdasági és politikai vonatkozásaival találkoznak. „Összességében elmondhatjuk, hogy sikerült olyan mondanivalót összeállítani, amely felkeltette a hallgatóság érdeklődését" — jegyzi meg *Kovács Sándor. Balaton Károly* kiemeli, hogy új irányzatok ismertetése mellett azt is szem előtt tartotta a tanszék, hogy melyek azok a résztémák, amelyeket fokozatosan be lehet, illetve be kell vezetni az egyetemi oktatásba is. „... Ezek az előadások jó kontrollt jelentettek, hogy hogyan lehet

a kutatási anyagot oktatási anyaggá tenni

hogyan kell azt alakítani, hogy érthető legyen" — jegyzi meg *Balaton Károly*. A kevésbé érthető témaköröket a kérdések milyensége egyébként visszajelezte. Végül is az egész kurzus adott egy képet, ha némely rész nem is volt teljesen érthető. A szervezet vizsgálatához egy komplex eszköztárra van szükség — például: rendszerelmélet, matematikai, statisztikai eszközök, modellek, szociológia stb. — amely megértéséhez, befogadásához másod-harmad évfolyamon némely esetben hiányzik a megfelelő felkészültség.

Az elmondottak mellett, a hallgatói fogadtatást értékelve, *Máriás Antal* tanszékvezető egyetemi tanár következőképp összegez:

„Megalakulása óta ismerem és nagyra értékelem a szakkollégium tevékenységét, mégis meglepett az érdeklődés: a résztvevők száma, a feltett kérdések és az elhangzott vélemények egyaránt. A szervezeteket és a szerződést a maga összetettségében igyekeztünk bemutatni és mindig volt értő kapcsolódás: akár gazdasági, szociológiai, rendszertani, méréstechnikai vagy szervezettani volt is a megközelítés.

Kevés kollégiumnak van egymástól ennyire eltérő szakterületen otthonosan mozgó tagsága és ritkán jut sokszintű műhely ilyen értő hallgatósághoz."

Mi a véleménye a hallgatóságnak

a szervezetelmélet kurzusról? *Jekli Zsuzsa* harmadéves iparszakos hallgató véleményét összefoglalva elmondta, hogy számára sokkal többet adott, mint azt a tematikából esetleg gondolhatná az ember. „Nagyon sok olyan problémára hívta fel a figyelmet a kurzus, amire korábban egyáltalán nem is gondoltam. Semmilyen tananyaggal nem pótolható az, hogy élőben kaptuk — a szerző közvetítésével — a tudományág problémáit, ezt ilyen közvetlenül az egyetemi oktatás nem adhatja meg." — Az esetek többségében valóban nagyon jó kontaktus alakult ki az előadók és a hallgatók között. Egy-két esetben azonban erős korlátot jelentett a hallgatóság alacsonyabb fokú szakmai felkészültsége, amely szinte elkerülhetetlen. Az előadások jól érzékeltették a tudományág bonyolultságát. A több oldalú megközelítéssel lehetővé vált a szélesebb látókörrel való témamegközelítés, a hallgatók többségénél fokozódott problémaérzékelő és problémafelvető képességük.

Szükségszerű, hogy ezek az új szervezeti irányzatok megjelenjenek az egyetemi tananyagban is. Ezzel színesebb, érdekesebb és teljesebb lenne a a kép, amely az egyetemi tanulmányaik során kialakul a hallgatókban.

Akkor, amikor újabb, jól előkészített, hasonló kurzusok megszervezését és a vele járó szakmai munkát vállaljuk, nem elitségről, hanem szakmai igényességről van szó; habár a szakmai igényesség jelenleg egyes hallgatói körökben „gúny-lapra" került.

A jövőre nézve is szükségesnek tartjuk a hasonló kurzusokat. Szükség van az olyan közvetlen kapcsolatokra, ahol nem a számonkérő oktató jelenik meg, hanem az az oktató, aki új kutatási eredményeit kívánja átadni, és a hallgatók visszhangjára kíváncsi. A véleménycserék közelebb hozhatják az oktatókat és a hallgatókat. A szervezetelméleti kurzus folytatásának is megvannak a lehetőségei. *Kovács Sándor* két lehetőséget vet fel: „1. — általános érdeklődésű társaság számára érdekes lehet a VI. ötéves tervben végrehajtandó vizsgálódások elemzése a vállalati szervezési rendszerről, amikor is az új gazdasági helyzetet vizsgáljuk, hogy az hogyan tud mint szervezet megfelelni rendeltetésének. 2. — Szakmai kérdéseket még alaposabban érintve szervezetek szervezésével, irányításával foglalkozó kurzus megszervezésére is lehetőség lenne.

Az utolsó kérdésemre, hogy lesz-e folytatása a megkezdett „párbeszédnek", Máriás Antal válaszolt.:

— Azzal búcsúzunk az utolsó előadás után, hogy a sorozatnak vége van, de nem fejeztük be. Akkor jövünk ismét, ha lesz mondanivalónk. Merem remélni, hogy az empirikus vizsgálatok eredményeit rövid idő múltával ismertethetjük.

Végezetül szeretném megköszönni mindazoknak a munkáját, akik hozzájárultak a szervezetelmélet kurzus sikerességéhez! Külön szeretném megköszönni, az előadók segítségét akik a következő témában adtak elő: (előadás sorrendjében): Máriás Antal: A szervezetelmélet kialakulása, irányzatai; Hajnal Albert: A rendszerelmélet és a szervezetelmélet; Andics Jenő: A szervezetelmélet OD (Organization Development) közvetítésmódja; Kovács Sándor: A kontingencia-elmélet kialakulása, szervezetfelfogásának jellemzői. A szervezet és a környezet kapcsolatának vizsgálata; Kindler József: Szervezetösszehasonlítási módszerek; Balaton Károly—Dobák Miklós: A szervezetelemzés módszerei; Tari Ernő: Az Aston-csoport (Anglia) vizsgálatainak lengyelországi alkalmazása; Deák János: Szervezetelemzési tapasztalatok a magyar vegyiparban; Nemes Ferenc: Vezetői szerep magatartás a vállalati szervezetben.

Kaji László

Vizsgaidőszak a fotós szemével

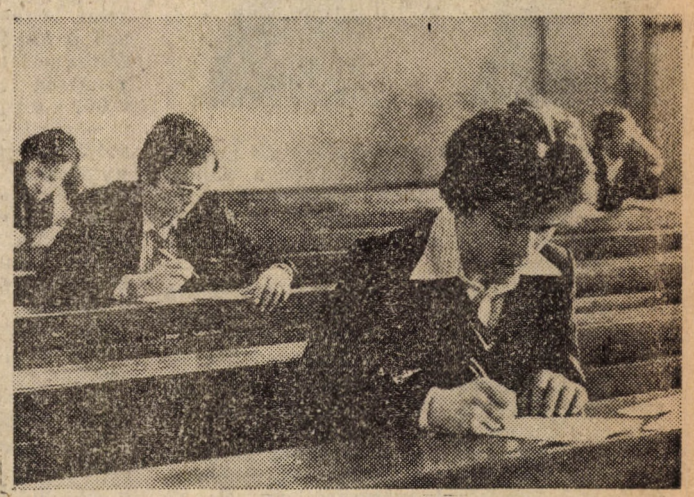

A neheze az írásbeli...

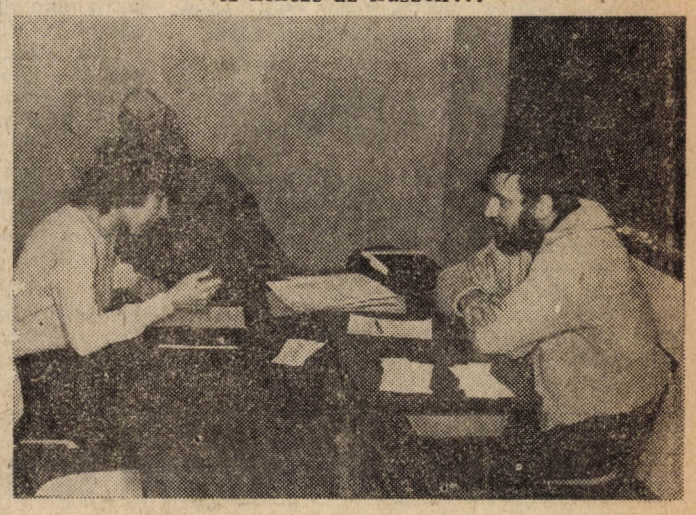

azért a szóbeli is megizzaszt

Ne izguljatok, túl lehet élni!

Kifulladásig

Fotók: Fáth Péter

Fokozott lehetőséggel, fokozott felelősséggel

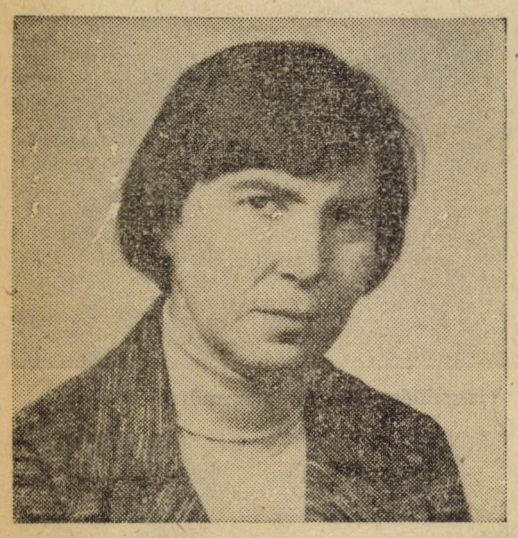

Kollarik Amália, a gazdaságföldrajz tanszék docense november 7-e alkalmából, a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesült. Ez alkalomból kerestük fel és kértük, beszéljen életéről, pályájáról, az egyetemen eltöltött évekről.

— Ön, ha jól tudom, ezen az egyetemen végzett. Hogyan kezdődött pályája, hogyan került kapcsolatba a gazdaságföldrajzzal? Az egyetem elvégzése után itt helyezkedett-e el?

— Az egyetemre kerülésem előtt már dolgoztam, a FÉKOSZ-DÉFOSZ munkatársa voltam Mezőberényben, ahol nevelkedtem, majd később — a központban — Budapesten. Részt vettem a földosztásban, termelőszövetkezetek és állami gazdaságok szervezésében. Ez az időszak meghatározója életemnek. Azóta is foglalkoztatnak a mezőgazdaság főbb problémái, a fejlesztéssel összefüggő kérdések.

Az egyetemen első évesként kerültem demonstrátornak Rudas László elvtárs mellé a marxizmus tanszékre. Az egyetem elvégzése után is a marxizmus tanszéken dolgoztam 1956 végéig.

Az ellenforradalom alatt az egyetemeken megszüntették a marxizmus tanszéket és elbocsátották az ott dolgozókat. A mi egyetemünkön — az egyetem politikai jellegéből adódóan — ez másképp történt. Senkit nem bocsátottak el, mindenkit elhelyeztek. Néhányan az egyetemen maradhattunk. Ekkor kerültem a szakmai érdeklődésemhez közelálló földrajz tanszékre — Kalász elvtárssal együtt —, ahol azóta is mindketten dolgozunk. Hogy új pályámnak szakmailag megfeleljek — az egyéni tanulás mellett — megszereztem a földrajz szak diplomáját is. Természetesen földrajzi témakörből írtam az egyetemi doktori, majd kandidátusi disszertációmat is.

— A tanítást vagy a kutatómunkát kedveli-e jobban? Milyen tudományos céljai vannak?

— Sokkal jobban szeretek oktatni, mint kutatni, de a kettőt elválaszthatatlannak tartom. Meggyőződésem, hogy rendszeres, önálló kutatómunka nélkül nem lehet eredményesen oktatni, s az egyetemen nevelni sem. Ezért igyekszem frissen tartani ismereteimet, rengeteget olvasok. Kutatómunkát olyan mértékben végzek, hogy emelt fővel tudjak tanítani. Az a körülmény, hogy a TMB Földrajzi Szakbizottságának titkára vagyok, erkölcsileg is kötelez, hogy — szerényen bár —, de rendszeresen publikáljak. Jelenleg az „Ideganforgalom földrajza" c. tananyag írása mellett a mezőgazdaság infrastrukturális hátterével, ezen belül a vízgazdálkodással foglalkozom.

— Ön immár jó néhány éve személyzeti vezetőként részt vesz az egyetem közvetlen irányításában. Hogyan ítéli meg az egyetemi oktatás és a tanár—diák viszony alakulását?

— Az egyetemi oktatás állandó fejlődésben van, nyilvánvaló azonban, hogy mindig más és más vetületei kerülnek előtérbe. A jelenlegi oktatási folyamatban azt tartom a leglényegesebbnek, hogy megfelelő arányban és általában jó színvonalon nyújt elméleti és gyakorlati ismereteket, továbbá, hogy oktatási rendszerünk alkalmas arra, hogy megfelelő készségeket alakítson ki hallgatóinkban a közgazdasági munka végzéséhez.

Az egyetemi oktatás leghatékonyabb formájának a kiscsoportos foglalkozást tartom, mert a szemináriumok, a szakszemináriumok és a blokkok oktatási keretében a tanár és a diák aktív munkakapcsolatba kerülhet. Ebben, pontosabban, valamilyen közös tevékenységben — ami lehet kutatói, vagy közéleti tevékenység is — látom a tanár—diák viszony bázisát. Ez a kapcsolat akkor kiegyensúlyozott és alkotó, ha a közös tevékenységben a tanár partnert, felnőtt embert lát a diákban.

— A személyzeti munka döntően kihat az egész egyetemre, hiszen nem mindegy, hogy kik tanítanak az egyetemen, hogy ki lesz kollégiumi igazgató vagy tanszékvezető. Milyen jelentőséget tulajdonít ön ennek a munkának?

— Természetesen nagy jelentőséget, különben nem csinálnám. Lassan 10 éve vagyok ebben a funkcióban, amely fokozott lehetőséget ad, de egyben fokozott felelősséget követel az egyetemi életből való részvételben. Persze nem úgy, s nem olyan mértékben, ahogy azt sokan gondolják. A személyzeti vezető soha nem dönt, hanem az objektív döntés előkészítését végzi, az egyetem vezetőjének és vezető testületeinek döntését segíti. Ebben az értelemben van bizonyos, talán nem is kis szerepe az egyetem életében a személyzeti munkának. Ez alatt a 10 év alatt mindig kiemelten foglalkoztam a fiatalokkal, az oktatói utánpótlás kiválasztásával, illetve képzésével. Nagy öröm számomra az oktatók korösszetételének változása, az, hogy a fiatalok aránya a 10 év előtti 3—4%-ról, 33—34%-ra növekedett. Talán nem veszik szerénytelenségnek, ha e változást egy piciny mértékben saját munkám eredményének is érzem. Külön öröm, hogy a fiatalok — egy-két kivételtől eltekintve — megfelelnek a várakozásnak, új lendületet hoztak az oktató és kutató munkába, ez természetesen az idősebb oktatókra is pozitívan hatott. Nem hagyható azonban figyelmen kívül, hogy az idősebb oktatók segítőkészsége nélkül a fiatalok fejlődése, beilleszkedése az egyetemi életbe lehetetlen lenne.

— Hogyan ítéli meg az egyetem pillanatnyi személyi állományát?

— A döntő többség felkészültségét, munkafegyelmét igen jónak tartom. Az oktatói, kutatói, alkalmazotti állomány kis töredékének munkájával, előrehaladásával, magatartásával azonban kevéssé vagyok elégedett. Ez nem titok, hanem nagy gond. Őszintén remélem, hogy az egyetem állami és társadalmi szervezeteinek vezetői, vezető testületei szoros együttműködésével fordulatot tudunk elérni. Bízom abban, hogy az érintettek változtatnak magatartásukon, de abban is, hogy amennyiben ez nem következik be, elválunk egymástól. Szerencsére gondjaink között — s ezt nagyon szeretném hangsúlyozni — ez csak kis töredék.

— Generációk nőttek fel az ön keze alatt, ez alatt, gondolom, érték örömök, csalódások, s bizonyára alapos emeberismeretre tett szert.

— A 30 év alatt igen sok emberrel ismerkedtem meg, nem kevés akikkel ma is aktív a munka, vagy a baráti kapcsolatom. Többen alkalmanként, egy-egy nekik vagy nekem fontos esemény kapcsán keresnek meg. Így volt ez most a kitüntetést követően, de néhány évvel ezelőtt is, amikor súlyos beteg voltam; az akkori hallgatóim mellett a 15—20 éve végzett tanítványaim közül is igen sokan megkerestek. Ez erőt adó, nagyon jó érzés. Persze, értek csalódások is, de ritkán, tehát nem ez a jellemző.

— Kikre büszke különösen?

— Nehéz neveket kiemelni, vannak többen, akiknek pályáját a felvételi vizsgától vagy elsős korától figyelemmel kísértem és talán segítettem is. Többüknek voltam az ajánlója a párttagfelvételnél is, s ők évek óta elismerten, szép eredménnyel dolgoznak. Ez szintén jó érzés. Az egyetem fiatal oktatói között is van néhány kedves tanítványom. Közülük említeném meg Kulcsár Dezső és Gábor András nevét, szakmai, emberi fejlődésükre mindenképp büszke vagyok.

— Rengeteg társadalmi munkája közül, melyeket csinálja a legszívesebben?

— Más-más indítékkal, de mindegyiket szívesen csinálom. A szakbizottságban tudományszervezéssel, a tudományos káderután pótlás segítésével foglalkozom, s ezt megtisztelő fontos feladatnak tartom. Megalakulásától tagja vagyok a Munkásőrségnek, itt máig tartó aktív kapcsolatba kerültem fizikai dolgozókkal, így tőlük tudom, hogyan gondolkoznak. A náluk tapasztalt megfontoltság, kritikusság és cselekvőkészség mindig sokat segített szemléletem alakulásában, de konkrét tevékenységemben is.

A legnagyobb örömmel azonban a hallgatókkal és az őket érintő feladatokkal foglalkozom. Amíg erőm engedte, boldogan vettem részt — már korántsem fiatalként — az ifjúsági mozgalomban, a kollégiumi, nyaranként pedig az építőtábori munkában. Jelenleg örömmel irányítom egy-egy hallgató tudományos munkáját. Szívesen dolgozom a kollégiumi és a közművelődési bizottságban, megalakulása óta patronálom a tánccsoportot. Szóval a fiatalokkal szeretek élni, velük szeretek foglalkozni.

— Milyen hosszú egy munkanapja?

— Szerencsés ember vagyok, mert mindösszesze négy óra az alvásigényem, így a nap számomra azt hiszem, szokatlanul hosszú.

— Az egyetemen fáradtságának nyomát mégsem látjuk, mi ennek a titka, hogyan pihen?

— Este 10 óra után soha nem dolgozom, ilyenkor olvasgatok, zenét hallgatok. A klasszikus és a modern irodalmat, illetve a zenét egyaránt kedvelem, természetesen a pillanatnyi hangulatomtól függ, hogy mikor melyik „társaságában" töltöm szabad időmet. Kora tavasztól késő őszig a hétvégét kertészkedéssel, evezéssel töltöm, s viszonylag sokat utazom. Ez igazi, aktív pihenést jelent.

— Elégedettnek érzi magát?

— Abszolút elégedett soha nem lehet a fejlődni, tenni akaró ember. A sorsomat illetően azonban elégedett vagyok; mert igen fiatalon nagyon jó közösségbe kerültem; mert mindig azt kaptam, amire éppen a legnagyobb szükségem volt: fiatal koromban az idősebbek támogatását, később pedig a fiatalok érdeklődését.

Lapunk és olvasóink nevében sok szeretettel gratulálunk e magas kitüntetéshez és további sikereket kívánunk.

L. W.

A hatalom osztottságáról és a technokráciáról

II.

Beszélgetés Gombár Csabával, az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézetének munkatársával, a KISZ-vezetőképzésen elhangzott előadása után

BÜROKRÁCIA, TECHNOKRÁCIA, DEMOKRÁCIA

— Az ön előadása előtt a résztvevők számára kiosztottuk A mai demokrácia fogalma c. tanulmányát, ami az írószövetség nyári összejövetelén hangzott el. A Látóhatár 1977/12. számában jelent meg. Ebben ön a politikai hatalom gyakorlásának, illetve a hatalom berendezkedésének különböző ésszerűségi vonatkozásait nevezi meg, egyszerűen úgy értelmezve a dolgot, hogy a politikai hatalom megszerzésekor a társadalom működése szempontjából fontos ésszerűségeket a politikai hatalomnak integrálnia kell, tehát tulajdonképpen be kell rendezkednie, el kell fogadtatnia magát, és ezeket az ésszerűségeket a saját akaratának a végrehajtóivá, más esetben persze az akarat kialakítójává kell tenni. Ön itt a hivatal ésszerűségéről, a technikai-gazdasági ésszerűségről beszélt. Ma ezt bürokráciának, technokráciának, demokráciának nevezzük. Szeretnénk kérni, hogy ezek közül a technokráciáról beszéljünk részletesebben. Milyen társadalmi rétegek -csoportok, milyen végzettségű egyének tartoznak bele a mai magyar technokráciába? Van-e valamilyen közös sajátossága ennek a rétegnek? Miféle törekvéseket hordoz? Szeretnénk némileg vitába szállni azzal, hogy egységesnek tekinthető-e ez a technokrácia?

— Ha még a tudományos döntésbefolyásolásról is beszélünk, nagyon fontos utalni arra, hogy ezek az úgynevezett uralmi szerkezetnek a részei és nem szeretnék itt túl sok elvont fogalmat alkalmazni, de azt le kell szögezni, hogy ezek elképzelésem szerint nem közvetlenül a hatalmi tagoltság elemei. Talán használhatjuk úgy egyszerűen ezt a fogalmat, hogy az uralom a hatalomnak egy sajátos belső berendezkedése, amely számos *politikai eljárásmódot, intézményesült ésszerűséget és szakszerűséget tartalmaz.* Ha a demokráciát ezek körében képzeljük el, úgy érdemes ezt mindenkor a hivatali ésszerűséggel, tehát a bürokráciával, technokráciával, azaz a termelői ésszerűség és szakszerűség intézményi rendjével együtt tárgyalni, mert sokan hajlamosak arra, hogy a demokráciát valami egyedül üdvözítő dolognak tekintsék, mint ami általában megszüntethetné a hivatalt, annak intézményileg biztosított szakszerűségét és ésszerűségét, vagy pedig a közvetlen termelést irányító, pontosabban fogalmazva, a termelésben részt nem vevő, hanem a termelés igazgatásával megbízottak szakszerűséget és ésszerűséget. A demokrácia mindenkor egy konfliktusos együttműködés a bürokráciával, a technokráciával és a tudományos döntésbefolyással. Az előző különbségtevés, ami arra utalt tehát, hogy ezek az uralmi összetevők nem hatalmi összetevők, nem azonosak a politikai tagoltsággal, azért fontos, mert ez ad lehetőséget egy elemző megközelítésre, ugyanakkor természetesen a politikai minősítésekre is. Mivel nem követlenül hatalmi minőségekről van szó, ezért általában eleve nem lehet sem a demokráciáról, sem a bürokráciáról azt mondani, hogy egy adott hatalmi szituációnak ez az alapja, vagy ez tartja fönn, vagy ez a támogatója és ehhez képest más intézményi-uralmi összetevők esetleg ellenzéki szerepet játszanak. Ugyanakkor az ellenkező megközelítés is fontos, soha nincs az kizárva, hogy a hivatali szakszerűség valamilyen érdekcsoport demokratikus törekvésével szemben megnyilvánul. A politikai alkotás során kompromisszumokkal lehet ezeket a kérdéseket áthidalni, nincs kizárva az, hogy a tényleges hatalmi tagoltság nem bújna meg e mögött, ezekben az uralmi ésszerűségekben. Az ellenvetés arra vonatkozott, hogy helytelen lenne a technokráciát, vagy a — mondjuk így — technokratákat egyformának és egysíkúnak elképzelni. Természetes, hogy nem így van. Magát a demokráciát, mint intézményi összetevőt sem lehet egyneműnek nevezni, sőt azok belsőleg is egymástól különböző, egymással szembenálló törekvések megnyilvánulási helye. Ez vonatkozik a hivatali ésszerűségre és az ezt megtestesítő hivatalnokokra is. Szó sincs arról, hogy általában absztrakt, könyökvédős bürokratákkal lennénk körülvéve abban az értelemben, hogy azok ne tartozhatnának különböző politikai alternatívák támogatóihoz, vagy elfogadóihoz.

— Mégis úgy tűnik, hogy a bürokrácia esetében nagyon erőteljesen érvényesül a hivatal szakszerűsége, a demokráciát és technokráciát sokkal tagoltabbnak látjuk.

— Igen, mert szakigazgatási körökben egy sajátos hierarchizáltság, egy történetileg kialakult alá- és fölérendelés van és nagyon határozott hivatali fegyelem is van. Egyrészt papíron, másrészt a gyakorlatban is. Ahhoz képest, ami a demokratikus folyamatoknál megnyilvánul, a bürokratikus folyamatok sokkal fegyelmezettebbeknek és egyneműbbeknek tűnnek föl. Ami nem jelenti azt, hogy ha a különböző minisztériumi, szakigazgatási apparátusok különleges tevékenységét nézzük közelebbről, azok egyértelműen monolitikus tömböt alkotnak a felmerülő politikai választási lehetőségek szempontjából. Csak rejtettebb, sokkal nehezebb megközelíteni a hivatali ésszerűségben való különbségeket. Éppen azért, mert hivatali szakszerűségükben jelentkeznek. Hiszen többféle döntési javaslatnál a szakszerűség szintjén mérkőznek meg pl. a hivatali elképzelések is. Arról szó sincs, hogy politikailag semlegesek lennének, de a politikai semlegesség látszatát állandóan felveszik. Előterjesztésnél különböző számadatok és elképzelések vannak, amelyek termelékenységre meg egyebekre hivatkoznak, valószínűleg őszinte szándékuk szerint, de e mögött sokszor politikai álláspontok húzódnak. Csak ezeket sokkal nehezebb megtalálni, mint demokratikus fórumokon, amelyek, ha nyilvánosan működnek, akkor politikailag is kifejezik egymástól való eltérésüket. Természetesen ez vonatkozik a technokrácia esetére is. Ehhez hozzá kell tenni, hogy egyrészt világviszonylatban, de nagyon jelentős mértékben Magyarországon is, a technokrácia sokkal inkább egy fiatal képződmény az uralmi viszonyokon belül, ehhez képest a tudományos döntésbefolyásolás kérdése még csökevényesebb, még inkább csak csíraállapotban jelentkező, mint a klasszikusan kifejlődött bürokratikus és demokratikus intézményi szerkezetek.

Úgy vélem, hogy a termeléssel-gazdálkodással kapcsolatos műszaki és gazdasági ésszerűségek intézményi rendjét nevezhetjük technokráciának, amelynek a fő értéktörekvése a kifizetődőség, a termelékenység, a produkálás, és ehhez képest teljesen másodlagos, vagy nem létező számukra az, hogy kinek milyen érdekproblémái vannak (pl. a munkavállalóknak); attól eltekintve, hogy önmagukban is munkavállalók és saját érdekeik megnyilvánulhatnak, de a fő szempontjuk az, hogy produkálni, termelni, teljesíteni kell, vállalkozni kell, valamilyen termelési célt el kell érni. Az e területen dolgozók alakítanak egészét tekintve egy olyan uralmi összetevőt, amelyet technokrácia szóval lehetne jelölni.

Itt nem az ember belső tulajdonságáról van szó. Valószínűleg különböző munkamegosztási státuszok azok, amelyek pontos, részletes vizsgálatnál csoportba sorolhatóvá teszik az embereket, amikor mondjuk egy empirikus vizsgálatnál bizonyos skatulyázásra kényszerülnek a kutatók. Ha nagyon sematikusan kell mondanom, akkor valószínűleg, például egy termelő vállalatnál a főkönyvelő klasszikusan az, ami a bürokrácia megtestesítője, akinek mindig hivatali kötelessége a pénzügyi fegyelemre, a jogszabályokra való hivatkozás, és ezzel szemben a műszaki szakemberek, akik a fejlesztésért és a termelésért közvetlenül felelősek, tehát az irányítók számára ez mindig akadályt jelent. Nevezhetjük őket az előzőknek megfelelően technokratáknak. Ugyanakkor az ifjúság érdekeit, a munkavállalók érdekeit képviselni hivatottak jelentik azt a kört, ahol a demokrácia megnyilvánulhat, azoknak az embereknek a körét, amelyeknek a munkavállalók érdekeit képviselni kell. Hangsúlyozni szeretném, hogy ebben az összefüggésben, itt semlegesen használom ezt a szót, semmiképpen nem pozitívabb ehhez képest a demokratikus folyamat, mert egyaránt szükségszerű uralmi összetevőkről van szó.

A technokraták valószínűleg a termelés, a fejlesztés, tervezés, gazdasági-pénzügyi irányítás funkcióit betöltő emberek. Természetesen, ha lehetőség és mód van az uralmi szerkezetben, hogy egy ilyen összetevő kialakuljon és működjék, akkor egy idő után ez mentalitási jegyekben is megnyilvánul, ahogy történetileg és a mai gyakorlatból is ismeretes az, hogy van bizonyos hivatalnoki beállítás és szerencsés esetben van bizonyos néptribuni beállítás az érdekképviseletre hivatottak körében. De ez másodlagos, egy intézményi rendszer által alakulhat csak ki. Hozzá kell még tenni ehhez a nagyon sematikus képhez azt is, hogy vannak olyan politikai állapotok, amikor ezek az uralmi összetevők egyként működőképtelenek. Egy monopolisztikus, hatalmi törekvésnél, melyet sok esetben egy hősi, vezéri szerepkör testesít meg, nemcsak a demokrácia hiányával találkozunk, hanem a bürokrácia és a termelői ésszerűség is állandóan csorbát szenved, ha úgy tetszik, sem demokrácia, sem technokrácia, sem bürokrácia nem nyilvánulhat meg. Nálunk is a hatvanas évtized az, amikor a politikai szerkezet demokratizálódásának megindulásával a hivatali szakszerűség mellett felcsillant a lehetőség arra, hogy a termelési szakszerűségnek is intézményi rendje alakulhasson ki. Ez az úgynevezett technokrácia, de hozzá kell tennem, azt, hogy mivel a technokrácia is a mindennapi szóhasználat szerint a csúnya, hibáztatható, a merev, fafejű, a minden iránt érzéketlen műszaki-gazdasági szakember szinonímája lett, bár ennek meglehetősen nagy nemzetközi irodalma is van, sikerült oly mértékben megijednünk magától a technokráciától, hogy ez a bizonyos termelői szakszerűség kialakulása egyúttal fékezte is a technokratikus törekvéseket. Az egész fogalmi sémához azt is hozzá kell fűzni, hogy minden olyan esetben, amikor a demokrácia, a technokrácia rovására a bürokrácia túlzottan kiemelkedik, vagy bármelyik uralmi összetevőnél túlzottan nagy kiugrás van, tehát az uralmi szerkezet arányvesztetté válik, az természetesen rossz, hibákhoz vezet. Bizonyos állapotokban még a népakarat is teljesen rombolólag nyilvánulhat meg. Ez az, amit pl. anarchiának szoktak nevezni. Arról szó sincs, hogy ne lennének minden uralmi összetevőnek lehetséges, vagy tényleges negatív vonásai, de ma már úgy érzem, jóval előbb megijedtünk a lehetséges negatív vonásoktól, mintsem az az intézményi rend kialakulhatott volna, vagy egyáltalán — és erre számtalan vita utal, ami messze túllépte a szakembereknek a körét — ahol a termelési szakszerűségek állandó gátlásáról, csorbáiról van szó, amikor a politika szervezetében strukturális gátak merülnek fel a termelő szakszerűség kibontakozása előtt. Szó sincs arról, hogy nálunk a technokrácia negatívumai túlsúlyra jutottak volna egy pillanatig is. Már előre rengeteg fék nyilvánult meg ezzel kapcsolatban. Ezzel csak annyit akarok hangsúlyozni, mert ez az egész a demokrácia vonatkozásában vetődik fel, hogy a népakarat, a különböző csoportérdekek nyilvánosan megfogalmazódhassanak, hogy politikailag ezek hangot kapjanak, ahhoz mindenkor figyelembe kell venni, hogy szükség van hivatali szakszerűségre és az ún. technokráciára is. A technokrácia területén megnyilvánuló feladatokat nem lehet a demokrácia nyakába varrni, vagy a demokratikus érdekképviselet nem lehet soha a hivataltól, vagy a termeltető apparátustól várni. Ezeknek egyszerre, egymás mellett kell megnyilvánulniuk, még ha állandóan surlódás, vagy súlyos konfliktus is tapasztalható körükben.

— Azt hiszem, ha jól értettünk, akkor tulajdonképpen a szocialista demokrácia mellett a társadalomban, és a jövőre nézve nekünk szocialista bürokráciára, szocialista technokráciára és szocialista tudományos döntés befolyásolására van szükségünk, amelyeknek megvan a maga intézményi és a maga kulturáltsági-beállítottsági vetülete.

— Igen, ezzel egyetértek, lehet használni ezeket a fogalmakat.

— Köszönjük a beszélgetést.

Sándor—Horn

ÖSZTÖNDÍJASKÉNT AMERIKÁBAN

Interjú dr. Hardi Péterrel, a filozófiai tanszék adjunktusával

Egy éven át élt az Egyesült Államokb... — a Yale Egyetem politikatudományi tanszékének vendégeként. Egy éven át kutatott, dolgozott, hallgatott (és tartott) előadásokat, mint az ACLS amerikai társaság ösztöndíjasa. A Yale a Cambridge-i Harvard után az ország egyik legjelentősebb magánegyeteme — politikatudományi tanszéke pedig talán a legjelentősebb. („Amit persze egy harvardi soha nem ismerne el — teszi hozzá Hardi Péter —, legfeljebb csak annyit: a harvardival *együtt* a legjobb...".)

— Hogyan fogadtak egy ilyen nagy hírű polgári egyetemen egy szocialista országból érkezett „politológust"?

— Ha egyszerűen akarnék válaszolni, azt kellene mondanom: ezzel foglalkoztak a legkevésbé — „nem 'űntem fel"... A Yale-en — éppen jelentőségénél fogva — rengeteg a külföldi, a látogató, na meg a hozzám hasonló ösztöndíjas. Ilyen közegben „származásom" nemigen szúrt szemet. Amellett az amerikaiak rendkívül tapintatosak. Kerülik a rázós kérdéseket, ha nem muszáj, nem hánytorgatják a partner hovatartozását, ideológiai, politikai alapállását. Jellemző módon nem is az amerikaiak, hanem a jugoszláv, a nyugatnémet, az olasz, egyszóval az európai kollégák ütköztek meg azon, hogy egy szocialista országbeli, politikatudománnyal foglalkozó szakember feltűnhetett a Yale-en. Részükről már sokkal gyakrabban elhangzott a „hogy lehet ez?", „mivel is foglalkozol?" stb. kérdés. A tanszéki kollégákat, persze nyilván érdekelte, honnan jöttem, de nem nagyon lepődtek meg a dolgon. Ami bizalmatlanság esetleg kezdetben körülvett, az nem származásommal vagy világnézetemmel, hanem szakismeretemmel volt kapcsolatos. Kelet-Európában a politikatudomány viszonylag rövid múltra tekint vissza, nálunk például csak az utóbbi néhány esztendőben ismerték el önálló szakterületnek. Amerikában viszont nemcsak komoly tradíciókkal rendelkezik, hanem lényegében itt van e tudomány „őshazája". „Megvan-e szakmai felkészültsége?... Érthete a politológiához olyan ember, aki kommunista országból jött?" — ezekkel az előítéletekkel kellett kezdetben szembenéznem. Ha szakmai téren megüti az ember az elvárt szintet, akkor a világnézeti különbség már nem számít —, közöttük is nemegyszer jelentős ideológiai eltérések, ellentétek vannak. (Többek között marxisták is akadnak, mégha nem is a hazai értelemben vett marxizmus az, amit képviselnek.) Az ilyesmi természetes és megszokott dolog.

— Miben nyilvánult meg ez a bizalmatlanság?

— Például kezdetben nem akartak megvitatni velem bizonyos kérdéseket. Arra számítottak, hogy majd eleve merev, dogmatikus álláspontba ütköznek. Vagy akárcsak egy-egy gesztusban, tekintetben — apróságokban, amelyeket tulajdonképpen nehéz meghatározni, de az ember mégis érez mögöttük némi tartózkodást. Ez egyébként nem tartott sokáig. A tanszéki témavezetőmmel kezdettől fogva jó viszonyban voltam, és az ő ajánlása eleinte sokat jelentett. Aztán, amikor túlestem az első előadáson, végképp megtört a jég — ezt leginkább azon lehetett lemérni, hogy meghívták zártkörű munkaértekezletekre, véleményt kértek valamely publikálás előtti kéziratról, újabb előadásmeghívásokat kaptam és így tovább.

— Ha már az elvárásoknál tartunk: mi ott az a mérce, amit illik megütni? Milyen volt például a diákok felkészültsége? Elterjedt vélemény, hogy Amerikában nagyon felszínes képzés folyik, és meglehetősen alacsony a műveltségi szint.

— Elsősorban csak a Yale-ről beszélhetek, ami nem tekinthető tipikusnak, hiszen azért számít az ország vezető egyetemei közé, mert itt jóval az átlag fölötti a képzési színvonal vagy akár az általános műveltség. Annyi bizonyos, hogy a Yale-en, különösen az emeltszintű (tehát a colloge utáni „graduális") oktatásban nagyon komoly munka folyik. A diákoknak egyik hétről a másikra 6—800, gyakran 1000 oldalas anyagot kell feldolgozniuk. Az így szerzett ismeretek viszont korántsem csak a szakterületükre vonatkoznak — európai műveltségre is szert tesznek (például kulturális ismeretekre is), és szemléletmást többet tudnak Európáról, mint a nálunk hasonló helyzetben levő diák Amerikáról. Sokkal jobban áttekintik a jelenlegi világméretű eseményeket vagy akárcsak azok részjelenségeit.

— Ez már csak azért is érdekes, mert gyakran maguk az amerikaiak vallják, hogy őket kevésbé érdekli a külpolitika, az Amerikán kívüli élet, mint egy európait. Éppen azért, mert egy hatalmas országról van szó, sokkal jobban lepereg róluk a „külvilág", mint például rólunk, közép-európaiakról, akik viszont tényleg minden rezdülésnek a kereszttűzében élünk.

— Ez igaz, ha az „átlagamerikai" és az „átlagmagyar" érdeklődését vetjük egybe (hozzátéve persze, hogy felettébb csínján kell bánni az effajta „átlagolással", különösen egy olyan jelentős lélekszámú és heterogén nép esetében, mint az amerikai). De nem igaz a szakemberek esetében. Akik már hivatásszerűen foglalkoznak társadalomtudománnyal, azok (bár nyilván a látószög, az ideológiai megközelítés alapvetően más), a leglényegesebb kérdéseket nagyon is jól látják. Az utca emberét viszont valóban nem érdekli, hogy mi van Amerikán kívül. Tipikus példája ennek az ottani „TV-híradó". Technikailag elsőosztályú amit nyújtanak, kiváló képanyag, remek riporterek, csak éppen alig jut hely, idő a nagyvilág (sőt, akár a „túloldal", a nyugati part amerikai) eseményeinek. Csak annak, ami szenzáció (ilyen volt a pápaválasztás), vagy ami kifejezetten az amerikaiakat érinti. Egyéves kintlétem alatt sok mindent megtudhattam Iránról vagy Nicaraguáról, viszonylag rendszeresen közöltek híreket Kínáról, de már csak szórványosan és főleg a nehézségekre utaló tájékoztatást adtak a Szovjetunióról, és szinte semmit a szocialista országokról.

— Ezek után mit tud — mit tudhat — egy „átlag amerikai" a marxizmusról?

— Elképesztően torz elképzelései vannak róla. Hogy egy példát mondjak: meginterjúvoltak a tv-ben egy rendőrkapitányt, akinek a körzetében a lakók önvédelmi egységeket szerveztek, mivel úgy találták, hogy a helyi rendőrség nem nyújt megfelelő védelmet. A rendőrkapitány felháborodottan tiltakozott az akció ellen, úgymond az ilyesmi tarthatatlan, önbíráskodás a demokratikus formák felrúgása, ami — ha így megy tovább — odavezethet, hogy „ugyanolyan önkényes, elnyomó rendszer épül majd ki, mint amilyen a kommunista országokban van"...

— Egy pillanatra még a marxizmusnál maradva: nálunk létrejött egy rendszer, amely (durva leegyszerűsítéssel) a tudományos szocializmus elvei alapján igyekszik funkcionálni. Lényegében a marxizmus alapján élünk és a marxizmus az alapja az emberek szellemi irányításának-nevelésének-oktatásának. Jogában áll bárkinek a marxizmustól eltérő elméletekkel ismerkedni, de például a felső oktatásban marxista tanszékek okítanak, marxizmust vagy a marxizmus szemüvegén át vizsgált polgáriakat. Létezik-e ezzel analóg rendszer („hivatalos ideológia") az Egyesült Államokban?

— Elfogadott egységes ideológia — amely akárcsak „ajánlott érvénnyel" bírna — nincsen. Ideológiák sokasága van. Eltérő elméletek, iskolák, irányzatok. És *számukra* ezek között a különbség legalább olyan jelentős, mint a marxizmustól való eltérésük. Ami persze ugyancsak létezik, mint ahogy Marx neve és munkássága is ismert, nem marxisták is gyakran hivatkoznak rá. (Leninre már sokkal kevésbé.) Az utóbbi időben többen ismerkednek Lukács György munkásságával; széles körben ismert a Frankfurti Iskola, vagy az egzisztencialisták részéről Sartre. Ezek — és persze elsősorban a számtalan helyi, amerikai irányzat (mindenekelőtt a nemzetközileg kiemelkedő tudományelméleti iskola) — egymás mellett vagy egymással vitatkozva léteznek. Hogy ki mit tanul, az attól függ, hogy ki hova, melyik egyetemre, de még azon belül is melyik profhoz jár. Hivatalos ideológia nincsen. Ami van, az egy közösen vallott értékrendszer, ami viszont megjelenik szinte minden elméletben, mintegy azok kimondatlan keretét alkotva.

— És ez mi?

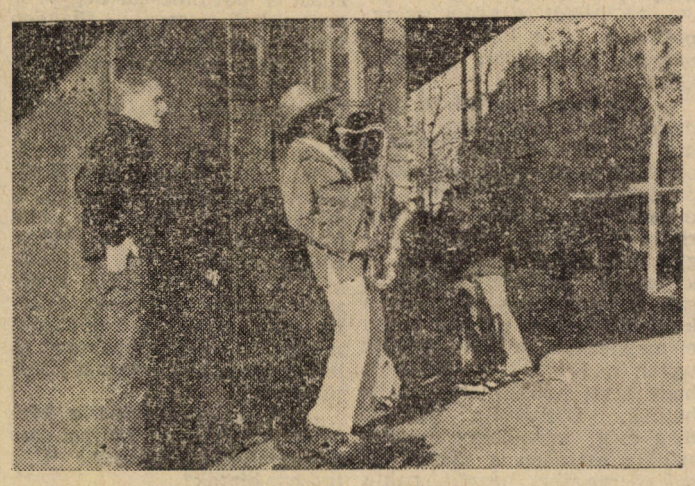

Chicagói életkép

— Nehéz ezt pontosan definiálni, mivel ők maguk sem teszik. Életmódból, szemléletből adódó dolgok ezek: bizonyos fajta jelenségek, értékek, amelyhez ragaszkodnak, amelyek az amerikai életforma lényegét jelentik. A „teljes demokrácia" az egyéni lehetőségek abszolút biztosítása. És itt hangsúlyozottan korántsem jogi lehetőségekről van szó. Morális, társadalmi értékítéletről inkább. Mondok egy példát: ha valaki nyugdíj után iratkozik be kezdőként egy kreatív írástanfolyamra, vagy kezd el aktívan (előadói szándékkal) zenélni, azon nem lepődik meg (nem neveti ki) senki — éppen ellenkezőleg: számukra ez a természetes. Az önkifejezés, önkifejlesztés maximális lehetőségeit biztosítani — ez például tipikus amerikai alapérték. És meg kell hogy mondjam, ez számomra rokonszenves vonása az amerikai társadalomnak. Csak persze az effajta önmagára utalt (individuális) szemlélet az *önmagára maradás* veszélyével jár. Aki nálunk „kedves ismerős", az náluk „nagyon jó barátom". Az esetek többségében hiányoznak az igazi mély közösségi kapcsolatok. Jól mutatja ezt a különböző szekták elképesztő befolyása. Különösen a nyugati partokon a tv szinte hemzseg az egyes szekták önreklámaitól. Riasztó külsejű alakok toboroznak híveket, a képükről szinte lerí a harácsolás, az alattomosság, mégis rengetegen bedőlnek nekik, mert „közösségi összetartozást" ígérnek, s ezt itt általában tényleg megtalálják az arra vágyók. De amerikai érték még az egyenlőség mítosza, a gazdasági esélyegyenlőségtől a kritizálhatósági egyenlőségig. És közös értékük a „szabadság", amibe az érintkezésbeli fesztelenségektől a földrajzi és társadalmi mobilitáson át a társadalomból való kivonulásig minden belefér.

— Hogyan tükröződik mindez az amerikai „baloldal" elképzeléseiben? Egyáltalán: van-e ilyen és mit kell alatta érteni?

— Amerikában a baloldal elsősorban polgári értelemben az. Mi inkább „liberális demokratáknak" neveznénk őket. Ott még az is, aki esetleg „szocialista" elveket vall, kategorikusan elhatárolja magát a mi rendszerünktől, amelyet „kommunistának" nevez. Csak jellemzésül: Yale-en a politológiai tanszék egésze (amely mégiscsak az ország egyik legelismertebbje) önmagát „viszonylag baloldalinak" minősíti. Sőt, az egyik legfiatalabb professzor magát „marxista társutasnak" nevezte. Azért társutas, mert a marxizmus sok tételével egyetért (főleg társadalomtudományi részeivel), de a marxizmust, mint filozófiát, mint világnézetet („egészet") nem tudja elfogadni.

— Miért nem?

— Rendkívül sokféle oka van ennek. Általában túlságosan leegyszerűsíthetőnek tartják, amely csak egy szemszögből vizsgálja a jelenségeket. Túlhaladottnak vagy egyszerűen csak történelemnek vélik — úgy vannak vele, mint például Arisztotelésszel: nem vetik el, merítenek belőle, de nem válnak feltétlen követőivé. Egyszerűen úgy viszonyulnak hozzá, mint az egyik, de nem az egyetlen társadalomtudományi megközelítéshez.

— Milyen érdeklődést mutatnak a diákok a különböző társadalmi kérdések, problémák iránt?

— A tíz-tizenöt évvel ezelőtti forrongáshoz, szervezkedéshez képest többnyire közömbösek. Elsősorban a szakmai felkészüléssel törődnek. Akik netán még elégedetlenek, azok sem megváltoztatni, hanem csak jobbá tenni, tökéletesíteni akarják a meglevő társadalmat. Általában megfigyelhető, hogy hiányzik olyan nagy társadalmi horderejű mozgalom, amely alternatívát jelenthetne. Köztudott, hogy európai értelemben vett munkásmozgalom sincs. És addig amíg nincs a társadalomban olyan csoportosulás, amely gyakorlatilag veszélyt jelenthet magukra a politikai keretekre, lényegében minden megengedett. Egyik vélemény, egyik értékrendszer sem lép fel kizárólagos igénnyel. Sokféle csoport, sokféle érdek jelenhet meg a politikai küzdőtéren; és politikai egyenlőségüket a döntéshozatalban való részvételi lehetőségüket jogilag alkotmányosan is szentesíti a rendszer. Ez az a szerkezet, amit pluralizmusnak szoktak leírni.

— És a macarthyzmus, a kommunista-üldözés?

— Amerikában számos érdekcsoport működik. A döntéshozatali folyamatok gyakran egyezkedések, alkudozások sorozatai. A hatalom többszörösen megosztott a kisebbségnek vétó lehetőségei vannak és így tovább. Ez a szerkezet olyan politikai gyakorlatot hoz létre, amit pluralizmusnak tekintenek és amely jelentősen eltér nemcsak a mi, hanem számos nyugat-európai ország politikai gyakorlatától. Ez azonban nem jelenti azt, (ahogy egyes pluralista elméletek állítják), hogy a pluralizmus a politika *minden* szintjén, a társadalom minden résztvevőjére vonatkozóan érvényes. Vagyis ha például valamely csoport tevékenységét úgy ítélik meg, hogy az alapjaiban veszélyezteti a fennálló politikai *kereteket* (magát a rendszert), akkor az *ilyen* tevékenységet nem tolerálják. *arra* már nem vonatkozik a pluralizmus. Ami nem azt jelenti, hogy akkor nincs pluralizmus, hanem egyszerűen csak azt, hogy a pluralizmusnak mint sajátos gyakorlatnak is vannak korlátai.

★

Hardi Péter kutatási területe a társadalmi és hatalmi struktúra — s így többek között a pluralizmus kérdésköre. A folytatás már egy másik cikk (sok-sok cikk) tárgya lehetne — vagy akár sok tanóráé! Mint ahogy lett is: minderről és általában amerikai tapasztalatairól szeptembertől önálló alternatív tárgy keretében ad elő negyedötödéveseknek „Filozófiai irányzatok az Egyesült Államokban" címmel. S hogy milyen „gazdag zsákmánnyal", tény- és ismeretanyaggal tért haza, azt jól mutatja az is, hogy már a kurzus elején felvetették a hallgatók: jó lenne a szóbajöhető tananyagot két félévre szétosztani, azaz az egészet a második félévben mondjuk „Filozófiai irányzatok... II." címmel folytatni!

Sok sikert a kurzus munkájához és a tapasztalatok feldolgozásához a második félévben is.

Fóris György

Vita A KISZ-ről

KISZ-GYŰLÉS, KISZ-RENDEZVÉNY, KISZ-bizottság... és még sorolhatnánk a KISZ-szel kapcsolatos szavakat ha nem félnénk attól, hogy a kedves olvasó már e néhány betű láttán unottan lapozna tovább.

De miért ez az ellenszenv? Régóta tudjuk, hogy a környező egyetemeken pang a KISZ-élet és a vezetőket lasszóval kell fogni. Az alapszervezetek nagy része csak papíron létezik sokszor titkár nélkül. Az sem titok, hogy a KISZ-élet legalábbis tömeges méretekben már nálunk is megszűnt. Igaz, van tagság, vezetőség, szervezetek, vannak általános célok, irányelvek, csak épp olyan KISZ-élet nincs, amit egy kicsit mindnyájan szeretnénk. Eredmények azért vannak, hisz a KISZ égisze alatt fut a TNGY, az AIESEC és más jól működő szervezetek. Persze akik itt dolgoznak, egyáltalán nem mint KISZ-tagok tevékenykednek. Ezek a szervezetek a KISZ-től részben függetlenül működnek, kapcsolódásuk a KISZ-hez anyagi és adminisztratív jellegű. Ugyancsak saját magát csapja be az, aki bizonyos szolidaritási koncerteken részt vevő fiatalok ezreiben kommunista szellemtől áthatott ifjakat vél felfedezni. Vizsgálódásunkat kezdjük a szervezeti szabályzatnál.

A KISZ „hivatása", hogy tagjait a marxizmus—leninizmus szellemében nevelje, az ifjúság körében hirdesse és képviselje a párt politikáját, küzdjön ezek megvalósításáért, vegyen részt a párt utánpótlásának nevelésében, tagságát és az egész magyar ifjúságot mozgósítsa a felett szocialista társadalom építésére és védelmére, hazafias és internacionalista kötelezettségeinek teljesítésére, képviselje és védje a fiatalok érdekeit". Ebből a néhány sorból két fontos következtetést vonhatunk le. Először is azt, hogy a kitűzött célok betartása esetén a KISZ-tag tevékenysége az élet minden területén meghatározó. Ezt a IX. kongresszuson Maróthy László így fogalmazta meg: „A KISZ-tag akkor is a KISZ-tagja, amikor táncol és szórakozik, amikor udvarol és szerelmes, amikor a magánügyeivel foglalkozik". Második megállapításunk az, hogy ezek a célok az egyén, az egyszerű KISZ-tagok számára sokszor megfoghatatlanok. Az egyénben az az érzet alakul ki, hogy ő kívül áll, nincs benne ebben a rosszul működő szervezetben, nem is felelős annak hibáiért már csak azért sem, mert a szervezet működésére nem képes hatást gyakorolni és ezért kényelmes pozíciót felvéve kívülről bírál.

A KISZ égisze alatt sok jó közösség jött és jön létre. Sajnos nem ez a jellemző; a közösségek kialakulásának ugyanis minimális feltétele, hogy azok, akiket a közösség tagjai sorába számítunk, ismerjék egymást. Ez például a középiskolai alapszervezetek többségénél nincs meg (vertikális alapszervezet). Adminisztrációs kényszer, amely alkalmanként össze-összehozza a tagságot, ellenreakciót szokott kiváltani. Az ilyen üléseken nem alakul ki az eszmei összetartozás érzése, hiszen a társaság ideológiailag mindig heterogén. Ez egy ilyen óriási mindent és mindenkit magában foglaló szervezetnél természetes jelenség, de egyúttal azt is jelenti, hogy a KISZ-tagság és a KISZ-en kívüliek között nem húzható határvonal, tehát nincs, ami a KISZ-tagokat megkülönböztetné a nem KISZ-tagoktól. Ez már maga után vonja azt a tényt, hogy azok a megmozdulások, amelyek alulról egyénektől, csoportoktól indulnak ki, nem, vagy csak utólag válnak KISZ-megmozdulásokká. A KISZ mintegy kívülről felhasználva anyagi szervezetét, adminisztratív lehetőségeit, hatol be ezekbe a programokba.

A KISZ talán legfontosabb célja a politikai nevelés. Kérdés, hogy milyen eredménynyel sikerül ezt megvalósítani. Ha sorra megkérdezzük a KISZ-tagokat, mi erről vagy arról az eseményről, gondolatról a véleményük, feltehetőleg frappáns, a párt politikájának megfelelő válaszokat fogunk kapni. Sőt, bőven tarkítva a rádióból, sajtóból vett közhelyekkel. Hasonló jelenséget tapasztalunk, ha elolvassuk a KISZ-kongresszusok jegyzőkönyveit. E hivatalos felszín mögött ott az egyén nem hivatalos véleménye, amit általában kötetlen beszélgetésben fejt ki. Számos KISZ-tag gondolatvilága ilymódon megkettőződik. Jó lenne, ha ezt a Rákosi-korszak félelemteli légkörében kialakult kétarcúságot végleg levetkőznénk. Ennek érdekében kellene változtatni a különféle KISZ-kiadványok száraz, közhelyekkel teletűzdelt hangvételén.

ÉS MI A HELYZET AZ ÉRDEKVÉDELEMMEL? Tudjuk, hogy a KISZ az egész magyar ifjúság érdekképviseletét látja el, a szakszervezetekkel közösen pedig érdekvédelmi tevékenységet folytat. A diákok érdekvédelme teljes egészében az ifjúsági szövetségre hárul, bár ennek feladatrendszere, eszközei nem kellőn tisztázottak. E témában jelentős előrehaladást hozott az ifjúsági törvény, amely jogilag szabályozza a KISZ-szervezetek érdekképviseleti tevékenységét. Nevezetesen előírja, hogy jogosult az ifjúságot sértő intézkedések ellen fellépni. A mozgalom eme tevékenységének sikere a társadalmi intézmények vezetőinek demokratizmusán múlik. Pozitívum, hogy a VI. ötéves terv elkészítésében a KISZ történetében először az ifjúsági szervezet megbízottjai aktívan képviselték a tagsági érdeket. Az érdekvédelem tehát szervezetünk olyan arca, amelyre joggal lehetünk büszkék, s amely még sokkal nagyobb eredmények elérésére lenne képes.

De mit tehetünk még? Szerintünk a problémák jelentős részét megoldaná, ha olyan célokat tűznénk ki, amelyeket mindnyájan szívügyünknek tekintenénk. Ilyen lenne például több kedvezmény, minden évben lehetséges nyugati utazás, a diákönkormányzat teljes kiépítése stb. A célokat természetesen a tagság találná ki. Ekkor talán minden szürke KISZ-egér érezné, hogy ebben a szervezetben minden véleménynek súlya van. Az ifjúság óriási tartalékot jelent. Nem szabad elszalasztani ezt a lehetőséget.

Stark Tamás
és
Türei Sándor

Közgázosok voltak...

Beszélgetés Bujtor Istvánnal

Közgazdasági egyetemi végzettséggel, mint köztudott, a legkülönbözőbb területeken lehet elhelyezkedni. Mégis, ha valaki közgazdász diplomával színészi pályára megy, bizony elég egyedi dolog. Bujtor István esetében éppen ez történt 1965-ben, mikor elvégezte az egyetemet, színész lett. Érthető módon első kérdésem ez volt:

— *A gimnázium után, miért épp a közgazdasági egyetemet választotta és hogyan lett ebből színészi pálya?*

— Nekem kedvem volt ahhoz, amit a közgazdász pálya ígért. A lehetőségek közül ez tetszett a legjobban. Külker. szakon végeztem, de nem dolgoztam a szakmában. Még az egyetemi évek alatt történt, hogy Máriássi Félix a Karambol című filmjéhez keresett főszereplőt. A bátyám ajánlotta, hogy nézzen meg engem is. Emlékszem, épp pg előadás volt a II-es előadóban, mikor odajött hozzám valaki és szólt, hogy menjek ki 12 órára a filmgyárba. Kimentem, velem is csináltak próbafelvételt, s minthogy ez sikerült, nekem adták a szerepet. Ezután is jártam tovább a közgázra, és még egyetemista koromban négy-öt filmszerepet eljátszottam. Egyszer kellett egy évet halasztanom, amikor egy félévben két főszerepet kaptam. Az egyetemen nagyon jóindulatúak voltak, talán engedtek volna vizsgázni, de én nem akartam. Akkor még mindig közgazdász szerettem volna lenni. Az egyetem után szerződést kínált három-négy vidéki színház és leszerződtem Győrbe, ahol egyik főszerepemben megnézett a József Attila Színház akkori igazgatója és főrendezője és előadás után az öltözőmben elém tettek egy szerződést, amit én — sajnos — elfogadtam. Persze ez akkor érthető volt, hiszen egy nagyon jó egyetemi közösségből, családi környezetből baráti körből kellett kiszakadnom és elmennem egy vadidegen városba, ahol teljesen egyedül voltam, és az albérletemre szinte az egész fizetésem ráment. Hogy miért mondom, hogy sajnos feljöttem? Mert négy-öt évet tudtam volna spórolni, ha áldozok kettőt. Négy-öt év volt, amíg eljutottam itt Pesten oda, ahova eljutottam volna két év alatt vidéken. Kisebb volt a rizikó, a felelősség, és könnyebben megtanultam volna a szakmát. Azt a négy évet, amit másnak a főiskola jelentett, vidéken két év alatt egy „gyorstalpalón", autodidakta módon behozhattam volna. Mert szerintem ezt a szakmát nem lehet megtanítani, ezt meg kell tanulni.

— *Hogyan formálja meg szerepeit?*

— Szerencsés helyzetben voltam annyiban, hogy nem melegházban nőttem fel. Nem a Színművészeti Főiskolai közösségben nevelkedtem, ahol a színészpalánták csak egymást látják, hanem egy egész más világban. Hajdanában sok fiatal értelmiségit játszottam, és nekem sokkal bővebbek és igazibbak voltak a tapasztalataim, mint annak, aki csak tanult mindezekről. Nagyon jó, ha valaki a legkülönbözőbb típusú emberekkel tart kapcsolatot, mert sok minden elleshető tőlük, amiből profitálni lehet.

— *Családjukban hárman voltak testvérek; Latinovits Zoltán, Ön és Frenreisz Károly. Mindhárman a művészi pályát választották. Volt-e valami indíttatás erre a családban?*

— Nem hiszem. Ez valószínűleg véletlenül alakult így. Már középiskolás koromban nyertem szavalóversenyeket, aztán elsőéves egyetemista koromban Sopronban egy főiskolák—egyetemek színjátszó fesztiválján az eljátszott színdarabunkkal első díjat nyertünk és én külön kaptam egy színészi alakítás díjat. Az egyetemi éveim alatt nagy kultusza volt a közgázon a szavalóversenyeknek. Kétszáz ember indult általában és nagyon jóelső érzés volt, hogy elsőévesen, a negyedéves „nagymenők" előtt nyertem. Aztán másodikban és harmadikban is elvittem az első díjat. Negyedéves koromban már nem rendeztek szavalóversenyt.

— *Jelenleg hol van állásban?*

— A MAFILM-nél létezik egy filmszínész stáb, ahol a megalakulásakor Garas Dezső és én voltunk az első két tag. Emellett jelenleg a Vígszínházban játszom vendégként a Kakukfészek Indiánját.

— *Nem hiányzik a rendszeres színházi szereplés?*

— Szokott hiányozni, de szerencsére mindig van színháztól ajánlatom, amik között szemezgethetek. Ebben a naptári évben eljátszottam a Kakukkfészken kívül Győrben A vágy villamosá-t, kilenc előadásra szerződtem, és több mint húsz lett belőle, nagy siker volt. Később aztán már nem tudtam vállalni további előadásokat, egy filmforgatás miatt. Sokáig voltam színháznál szerződésben és nem éreztem jól magam. Nem tetszik a színházaink légköre. A filmgyárban jól és szabadnak érzem magam. Nem vagyok köteles elvállalni, ha nincs kedvem hozzá.

— *A legutóbbi két Jancsó-filmben szerepel. Hogy viszonyul ezekhez a filmekhez?*

— Előrebocsátom, hogy ez volt az utolsó Jancsó-film, amiben játszottam. Nem érzem magaménak a Jancsó-féle művészetet. Ez kizárólag személyes véleményem. Szerintem már egyfajta formalizmus az, amit Jancsó csinál. Kicsúszott a tartalom és maradt egy üres forma. Jó hangulatúak a forgatások, de ez nem minden. És azt hiszem, nem fog egyikünknek sem problémát jelenteni, ha ezentúl nem dolgozunk együtt, mert teljesen mindegy, hogy melyik színész jön be és megy ki és mond el három mondatot. Úgy érzem, hogy ehhez nekem nincs közöm, és ha nincs közöm, akkor nem kell csinálni.

— *Mi a véleménye a magyar filmekről és ezek fogadtatásáról?*

— A forgatás során hiszek a filmben, hiszek abban, hogy az jó lesz, tudunk vele valamit mondani. Én nem látom olyan rossznak a magyar filmek helyzetét, mint amilyen a kialakult közvélemény. Vannak olyan alkotások, amelyek kifejezetten jók és ezt igazolja a sok elnyert fesztiváldíj. De ugyanakkor a közönségről sem tudok rosszat mondani. Ha a film általánosan nem arat tetszést, akkor az biztos, hogy nem a közönség hibája.

— *Külföldi filmben szerepelt-e és lát-e különbséget a magyar és külföldi forgatás között?*

— Egy nagy nemzetközi produkcióban szerepeltem, a címe Sándor Mátyás. NSZK—olasz—francia—magyar kooprodukciós TV-filmsorozat, melyben én játszom a címszerepet. Külföldön sokkal nagyobb mértékű a sztárolás. A kiszemelt színészt személy szerint szerettetik meg, és a közönség azt a színészt megy el megnézni a moziba. Nálunk ugyan a filmek is olyanok, hogy igazi hősök nem születhetnek. Latinovits Zoltán, meg még egynéhány magyar színész esetében a zsenialitásuk önmagáért beszélt, nekik nem volt szükségük propagandára. Külföldön viszont gyakran a színésznek írják a szerepet. Nálunk nagyon ritkán fordul elő, hogy színészben gondolkodnak. Megírnak egy filmet és a rendező dönti el, hogy ki fogja eljátszani. Ami a forgatások közti különbséget illeti: nekem, mint közgazdásznak feltűnt, hogy egy külföldi stáb létszáma sokkal kisebb, körülbelül egyharmada egy magyarénak. És éppen ezért sokkal flottabbul megy a munka.

— *Mi a véleménye a rendező-, illetve színészcentrikus színház körüli vitákról?*

— Az az igazi színház, ami tetszik a közönségnek, mindegy minek nevezik. Ami valamit tud adni, egy picit hozzá tud tenni az emberhez, kivált egy olyan élményt a nézőből, amit talán a katarzis szóval jelölhetnék. Azt hiszem, a rendezőcentrikus színház problémája úgy került mostanában előtérbe, hogy vannak rossz előadások, amik egyértelműen rendezőcentrikusak. A rendező rákényszeríti a jó színészekre az akaratát, és ilyenkor a színészeknek meg van kötve kezük-lábuk, és esetleg egyfajta rossz akaratot követnek, mint valami marionett-figurák. A jó rendező természetesen rendezőcentrikus színházat akar, mert őneki személy szerint van a darabbal mondanivalója. A színész a színpadon eszköze ennek a mondanivalónak, de nem úgy, hogy ez a kárára válnék, sőt biztos, hogy hasznára lesz.

— *Ön szerint mi az oka a színházakban tapasztalható hullámvölgynek?*

— Valóban, kiugróan jó előadásokat az utóbbi időben nem láthattunk. Ennek oka talán a bérletrendszerben gyökerezik, amin állítólag idén változtatni fognak. A színház vállalja azt, hogy a bérlőknek — ami számára egyfajta biztosítást jelent, mert előre gazdálkodhat bizonyos mennyiségű nézővel — megígér egy szezonban nyolc-tíz előadást. Emiatt a jó előadásokat is, amik még mennének, mert lenne rájuk igény, le kell venni idő előtt a műsorról, vagy minimális előadásszámban lehet csak játszani őket, mert helyet kell biztosítani a bérlőknek beígért új bemutatóknak. De egy rossz előadást is harmincszor-negyvenszer el kell játszani — függően attól, hány bérleti előadás garantálta — terhére annak, amire még lenne igény. Ha, mint Csortosék idejében, egy darab esetleg a premieren, vagy a második előadáson megbukhatna, akkor jobban odafigyelnének a darabkiválasztásra, a felkészülésre, hosszabb időt fordíthatnának a próbákra. Hagyni kéne kifutni a jó előadásokat, inkább legyen kevesebb premier egy évben. Futószalagon adjuk a bérletezési rendszer miatt a darabokat, és természetes, hogy rossz is közéjük kerül.

— *Visszakanyarodva a közgázra, miért nem szerepel sose egyetemünk színpadán? Úgy tudom, hívták?*

— Ez nagyon meglep, ugyanis egyszer sem szóltak, mióta az egyetemet befejeztem. Megkerestek gólyabáli műsorral kapcsolatban, háromszor vagy négyszer részt vettem ezeken, de azóta engem senki sem hívott. Esetleg tudnám a közgáz kultúréletét valami módon segíteni, hiszen a közgázra jártam. Egy előadóestet tartani más dolog, azt bárki megteheti, ahhoz nem kell semmiféle nexus a közgazdasági egyetemmel. De le kell szögeznem nyomatékosan, hogy engem egyikre sem kért meg senki.

— *Hogyan emlékszik vissza a közgázon töltött évekre?*

— Az ember a 18—22 éves korára mindig nagyon kellemes nosztalgiával emlékszik. Életem egyik nagyon szép periódusának számít, a közgázon töltött öt év. Nagyon jó közösség volt. Emlékszem, a francia csoportunk tagjai a Matróz csárdában voltak felszolgálók, egyetem után rohantunk oda. Szegények voltunk és borzasztóan jól éreztük magunkat. Együtt voltunk, ami nagyon fontos, és komolyan vettük, hogy egyetemisták vagyunk. Csoportunkból sokan kerültek külföldre, kereskedelmi kirendeltségre, kultúrattasséknak, és még sorolhatnám, de azt hiszem, a legmesszebbre mégis én kerültem az eredeti szakmámtól. Konkrétan kimutatható eredménye még nem volt a közgazdász végzettségemnek, hiszen nem dolgoztam a pályán, de az az alapállás, magatartás, az a világnézet, ami a közgázon alakult ki bennem, biztos, hogy egyik meghatározója életemnek.

Geszti Margit

Nagy László-est

Egy önálló előadóest a színésznek kitűnő lehetőség, amit sokféleképpen lehet kihasználni. Hegedűs D. Géza nagyon jól használta ki. Előadóestjét Kormos István Nagy Lászlóhoz írt verséből vett részlettel kezdte. Egy kilenc éves árva fiú arra kéri a költőt, hogy legyen az apja, mert erő van benne. Nem az ököl ereje, hanem valami más.

A közönség nagy részét valószínűleg váratlanul érte, hogy itt valami komoly dologról lesz szó. A gyengébb nem többsége arra engedett következtetni, hogy Hegedűs D. Géza nevéért és nem Nagy László kedvéért jöttek el. De a meglepett hangulatot nemsokára a feszült figyelem váltotta fel. Alig akadt, aki ki tudta volna vonni magát Hegedűs sodró lendületű előadásának hatása alól.

Nemcsak verseket szavalt, hanem Nagy László prózai műveiből is felolvasott, ezáltal sokszor megkönnyítve a versek értelmezését. Erre szükség is volt. Azt hiszem, a jelenlevők zöme vajmi keveset hallott Nagy Lászlóról a középiskolában.

A szokástól eltérően ezúttal nem tartottak szünetet a klubban. A közönség még fel sem ocsúdhatott Hegedűs D Géza távozása után, amikor megjelentek a Színművészeti Főiskola harmadéves hallgatói. A színész műsora és a főiskolai hallgatók egyvelege között amúgy is nagy volt a kontraszt. Ezt még csak növelte, hogy egyikük az első sor után belesült Shakespeare „Az vagy nekem mi testnek a kenyér..." kezdetű szonettjébe.

A negyvenperces könnyed összeállítás témája a szerelem volt. A szerelemről sokan és sokféleképpen írtak. Világhírű írók és költők világhírű művei álltak rendelkezésre. Az előadott művek mégis szinte kivétel nélkül „arról" szóltak. Olykor eléggé szókimondóan.

Ha Hegedűs D. Géza feltételezett rólunk annyit (és joggal), hogy tartalmas és színvonalas szórakozásra vágyunk, vajon a főiskolások miért nem tették meg ezt?

Igaz, sikerült minket megnevettetniük. De ennél azért kicsit többet vártunk. Talán nem volt szerencsés választás a kétféle műsort összehozni.

Mindenesetre tanultam valamit Hegedűs D. Gézától: Vigyáznunk kell a „nagyok" szellemi örökségére, tovább kell adnunk a gondolataikat mindenkinek. Tartozunk ezzel egyaránt elődeinknek és utódainknak.

Dukász

Táróhő

Kis országunkban az emberek egyre kevésbé tanulnak meg gondolkodni. Ez a summázata BEKE KATA cikkének, mely A GONDOLKODÁS MINŐSÉGE címmel az „ÉS" nov. 3-i számában jelent meg.

„Széchenyi István... többek közt a *kiművelt emberfők* programjával is megajándékozott bennünket... Lassan *feleltébb kiművelelen emberfők országává leszünk* — leszámítva természetesen az értelmiség legfelső rétegét... Attól tartok: az a különös gróf nem az arisztokráciára gondolt. Sem a születés, sem a *szellem arisztokráciájára.* Egy nemzet gazdagságáról beszélt." — írja Beke Kata.

A felelősség mindezért többek közt azé az értékrendé, amelyet az adat- és nem gondolkodáscentrikus iskolai oktatás nevel belénk. Későbbi élményeink — a tömegkommunikáció vagy a demokratikus centralizmus döntési lehetőségei — sem csábítanak különösebb gondolkodásra, mégcsak művelődésre sem. Gimnáziumi szakkört vezetve magam is tapasztalom: a gyerekekben *egyre kevesebb a nyitottság, a fogékonyság* új dolgok befogadására, így hát egyre kevesebb tudást és képességet fejlesztenek ki magukban. Ebben vétkestárs korunk túlzottnak látszó konszolidáltsága, az *értelmes, közeli célok, eszmények kialakulatlansága,* és szükségképpen legludasabb a sűrű reformok káoszában vegetáló iskola.

Egyetemünk KISZ-bizottsága megállapította, hogy az újabb s újabb első évfolyamok tagjaiban *egyre kevesebb a politikai aktivitás,* és láthatjuk, hogy ebből fakadóan menynyire *nívótlan élettel elégszünk meg.* Hányunknak „nem jut ideje" szépirodalmat olvasni, milyen esetlenül tudunk vitatkozni, mennyire sikk félvállról venni mindenféle értelmes tanulást — a vizsgaanyagon túl!

Közben az iskolákban „egyre jobban terjed a teszt..., s a felnövekvő évjáratok már-már zseniális biztonsággal tudnak vakra játszani, totózni, s egyre kevésbé tudnak gondolkodni... Szegény diáknak *nem volt alkalma* arra, hogy kifejlessze és gyakorlatoztassa kifejezőkészségét, emlékezőtehetségét." Pedig a műveltség az anyanyelvi műveltséggel kezdődik... *ez nem az értelmiség kiváltsága és fényűzése, hanem minden ember elemi joga...* „A tehetségesek, a szorgalmasak, a szerencsés körülmények között, könyvespolcokkal kibélelt otthonokban felnövők" így is előrejutnak. *De mi lesz a többiekkel?"* — kiált Beke Kata cikke.

A KRITIKA 1979/9-es számában NIEDERHAUSER EMIL a KELET-EURÓPAI NEMZETISÉGI LÉT kérdéseiről nyilatkozik.

Kelet-Európában a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet, a polgári nemzetté válás általában nemzeti újjászületési mozgalmakban ment végbe. „A nemzeti megújulás azért ilyen *sajátos kelet-európai jelenség,* mert a legtöbb nép elnyomott helyzetben volt." Ez az oka, hogy a polgári átalakulás során *„Nyugat-Európában... a liberalizmus sokkal erőteljesebb, mint a kelet-európai népeknél, ahol a nacionalizmus a lényeges mozzanat."*

Az első világháború, az új, kis nemzetállamok létrejötte tovább bonyolította a szálakat. Ennek „gyökere nem egyszerűen a kelet-európai területek *soknemzetiségű,* hanem *vegyes településű* mivolta". Ráadásul „minden nemzet tudott hivatkozni a maga múltjában olyan korszakra, amikor nagy volt a területe és jelentős szerepet játszott Európa történetében.

A magyar nacionalizmus történeti vizsgálatához tartozik a tény, hogy ma *„a magyar az a náció, melynek egyharmada nem a saját országában él. Erről nagyon sokáig hallgattunk... Ez a belső visszafojtottság... valahol a mélyben nacionalista érzelmeket kelt."*

Még egy fontos megállapítás: „A fejlődés pillanatnyilag azt mutatja, hogy a szocialista országokban is — a szocialista nemzet oldaláról nézve a dolgokat — *a nemzeti mozzanat sokkal tovább jelentős marad, mint ahogy azt Marx, Engels és Lenin gondolták."*

A MAGYAR NEMZET október 21-i számában A BALLADÁK EMBERE címmel KISS KÁROLY mutatja be — kolozsvári találkozásuk kapcsán — KALLÓS ZOLTÁN-t, akinek néprajzi „munkássága az egyetemes magyar művelődésnek, *nemzeti önismeretünknek ad új dimenziókat."*

„Kallós nem az akadémiák irányából indult el népdalt, népzenét, imádságot, balladát, csujjogtatót gyűjteni, hanem belső sugallatára hallgatva" — írja róla Csoóri Sándor, aki alkalmanként gyűjtőútjaira is elkísérte. Kallós balladagyűjtése nyolc év alatt öt kiadást megérve *nagyban hozzájárult a népi művelődés iránti érdeklődés reneszánszához.* Bár a divatnak és a gyűjtőmunkának kevés a köze egymáshoz, de — mint Kallós Zoltán elmondta — neki is repes a lelke, ha a Moldvában vagy Mezőségen gyűjtött dalaival találkozik valamelyik táncházban.

A kitűnő kutató *mostanában nem gondol publikálásra.* Részt vesz viszont Magyarországnak Nagy Olga vezetésével történő teljes néprajzi felmérésében. „Magyarszováton olyan gazdag néprajzi anyagra bukkantunk, amelyre nem is számítottunk... Nyelvjárásunk az ősrégihez, illetve a moldvaihoz hasonló. Táncaik is igen változatosak." — áradozott Kallós Zoltán a cikkírónak.

A PÁRTÉLET 79/11-es számába MURAI GYÖRGY a POLITIKAI KÖZÉLET A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN címmel írt tanulságos cikket.

„A szocialista demokrácia fejlődése a felsőoktatás intézményeit is erőteljesen érintette — szögezi le bevezetőül a szerző —, de a közelmúlt tapasztalatai felvetik a kérdést, *hogyan élnek a bővülő lehetőségekkel* a felsőoktatási intézmények pártszervezetei, oktatói, az ifjúsági mozgalom és a különböző más társadalmi szervezetek. A kérdésre adható *alapvetően pozitív válasz mellett nem kerülheti el figyelmünket az a néhány gond, amely hátráltatja a politikai közélet fejlődését."* Ezekről a gondokról szól a tárgyilagos cikk.

„A felsőoktatás és a gyakorlati élet eleven kötődését gátolja az oktatói gárda *túlzott stabilitása.* Ennek következtében az oktatók jelentős része *nem gazdagodik más típusú társadalmi tapasztalatokkal"* — írja a szerző.

„Az oktató-hallgató viszony demokratikus tartalmának alakítása sok nehézséggel jár." Egyes oktatók „feladatukat csak abban látják, hogy a kötelező tananyagot közvetítsék és számon kérjék. Egy ilyen elszegényedett kapcsolatrendszerben a hallgató *nem képes rá, de nem is igénylik tőle, hogy szellemi társsá és alkotó részvevővé nőjön fel"...* Fellehető mind az oktatói maximalizmus, mind a tanár s diák közti „megértő kímélet". *„Az effajta kímélő cinkosság az igénytelenséget szolgálja...* Társadalmi veszélyessége igen jelentős, mert a *szürkeséget emeli piedesztálra, a jóra, a többre törekvést feleslegesnek minősíti."*

A mozgalmi élet terén „a valóságos közéleti aktivitás nem áll arányban a magas fokú szervezettséggel", ennek ellenére ígéretes folyamatok vannak kibontakozóban. A cikk szerint „a felnövekvő diáknemzedék szakmai és általános műveltsége alapos és magas szintű. A szemlélet gyorsabb ütemű fejlődését azonban fékezi a nemzetközi imperializmus agresszivitásának fokozódása... Az imperialista propaganda napjainkban különös figyelmet fordít a szocialista országok ifjúságára". A hallgatók egy csoportja *„elhárítja magától a közösségi cselekvést",* vagy alacsony mércéje miatt, vagy *„a szakbarbárság, az általános műveltség iránti igénytelenség* táplálja ezt a felfogást".

B. KISS TAMÁS

Tépéscsinálók

Tépni jó. E régi és máig megcáfolhatatlan megállapításnak szereznek újólag érvényt azok, akik immár imponálóan növekvő mennyiségben tépnek, szakítanak. Nem sajnálnak időt, fáradságot, bizonyítják: tépni szép, tépni jó, tépni izgató. Mit? Természetesen folyóiratcikket.

Fordítsuk azonban tudományosra az okfejtést. Miért is szép tépni? Ugyebár a folyóiratcikkek tépésének megvannak a maga szabályai: lehetőleg zárás előtt nem sokkal kell a fránya cikket leválasztani az őt körülvevő egyéb sallangtól. A stílusos tépő már gépesíti magát: vág. Netalán pengével nyes. De semmiképpen nem bajlódik a recsegtető papírtépéssel. Továbbá a szakítás olyan mint az ujjlenyomat, felettébb jellemző tulajdonosára. Egy kisollóval, avagy egy jó pengével felszerelkezve viszont akár iskolát is teremthetünk.

Menjünk tovább, tépni jó. Ugyebár a cikk tartalma tudás. Hát nem csodálatos, van ki a tudást oly mértékben kívánja magáévá tenni, hogy odaadóan őrködik azon, nehogy az illetéktelenek kezébe jusson. Ennek legbiztosabb módszere, ha az anyagot zároljuk, azaz kitépjük.

Kedves Tanárok, hitték volna ezt a tudásvágyat valaha is? Persze, persze, tépéscsinálók azelőtt is voltak, ma már azonban tömegesen működnek! Mondható-e nagyobb dicséret ennél?

Érdekes összefüggés kínálkozik behatóbb elemzők számára: azok a cikkek, melyek jólsikerült kötelező irodalom jegyzékekben szerepelnek, meglepően hamar a monopolpozícióra törekvők martalékává válnak. Tudom, hogy az ebből szerezhető monopoljáradék realizálásán is törik fejüket; micsoda pazarlás is lenne a cikket kibelezése után csak úgy egyszerűen eldobni. Várom zugárusok feltűnését, az ár alakulását azonban nem merem előre jelezni, bár a ráható tényezők felsorolásával akár egy oldalt is meg tudnék tölteni.

Tépni izgató; ez állításom utolsó eleme. Hogyne lenne az, mikoris, először: mi lesz akkor, ha rajtakapnak minket a néhány oldal kicsempészésén. Semmi baj, mondjuk ilyenkor, a cikk rendkívül érdekes, nyilván rongyosra olvasták már, az a sok ember a piszkos ujjával jól összeragacsolta, nem csoda hát, hogy kijár, és hozzáragad mappánkhoz. Eközben lehetőleg vágjunk bosszús képet, majd csendesen, de jól hallhatóan korholjuk magunkban azokat, akik olvasás előtt nem mosnak kezet.

Másodszor: rizikót kell vállalni. Évi több száz cikk tűnik el, 260-ra tehető az „elveszett" könyvek száma, ez annyi mint a könyvtár teljes évi beszerzése, a könyvtárosok lassan sírva fakadnak, kérdés: tűréshatáron belül tudjuk-e tartani magunkat, különben megszűnik a nagy szabadpolcos liberalizmus. Hát nem őrjítően izgalmas? Önállóság, felelősség, ez való nekünk!

Most már csak egy terminológiai kérdés van hátra; mi a különbség a tépés és a lopás között. Amennyire a magam metafizikus gondolkodását ismerem, rögtön rávágnám: semmi. Megígérem, töprengek még ezen egy kicsit, nem akarom ilyen aprósággal lerontani dolgozatom értékét.

Simonyi Tamás

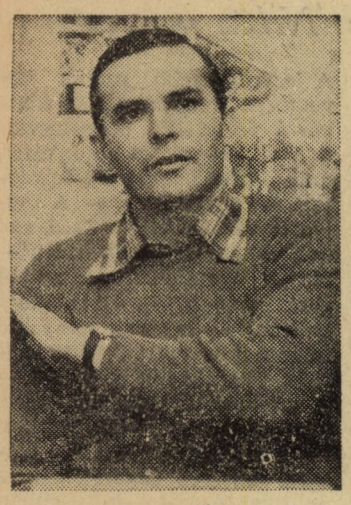

Balczó hite

Ha egy sportolónak sikerül olimpián vagy világversenyen győzni, jövője biztosított. Vagy sportágában jut vezető szerephez, vagy kap egy gebint: mindenképpen jövedelmező állásba kerül. Balczó András, minden idők legeredményesebb öttusázója ma az Országos Lófelügyelőségnél belovagló, havi 3500 forintért. Nem volt elég „ügyes"? Vagy csak olyasmit akart — és akar ma is — elérni, amit nehezebb, mint egy jó forgalmú italmérést?

— *Egyszer pedig, nem sokkal az olimpiai győzelmed után, már meg akartak tenni szövetségi kapitánynak. Nem vállaltad. Miért? És mi az a tisztség, amit szeretnél elérni?*

— Elérni, szeretnék... Nem a legszerencsésebb szavak az én esetemben. Nem pusztán kedvtelésből akarok szerepet vállalni az öttusában. Kötelezettségemnek érzem ezt. Néhány felismerést kívánok átadni a sportágnak, és elkeserítőnek találom az ottani légkört. Szakmai vezetőként, tehát szövetségi kapitányként ezen próbálnék változtatni. Annak idején, amikor erre lehetőségem lett volna, volt egy feltételem: egy adminisztratív munkakörben dolgozó öttusavezetőt szerettem volna kicseréltetni, aki szerintem nem hagy maga körül nyílt, egészséges légkört. A sportvezetés nem ment bele. Van egy ilyen összefonódás öttusaberkekben: te elhiszed, amit én hazudok, én elhiszem, amit te hazudsz, így barátságunk szent és megbonthatatlan. Azóta is a legképtelenebb rágalmakkal próbálnak minél messzebb távolítani a sporttól.

— *És mi lenne, ha nem szövetségi kapitányként, hanem vidéken vagy az utánpótlásnál próbálnád megvalósítani az elképzeléseidet?*

— Igen, ott lehetnék a vezetésben úgy, hogy nem okoznék nagy „kárt". Úgy, hogy az alapvető hibán, a becstelen szellemen és légkörön nem tudnék változtatni, de megpróbálnék a magam területén becsületesen ügyködni. Ezt megteheti egy olyan ember, aki nem tett le annyit a sport asztalára. Én nem. Nem azért mert gőgös vagyok, de nekem tilos úgy tennem, hogy „na, látom, minden rendben van", és odamegyek egy nagy halom szemét közepébe. Nem lehet csak kicsit bedobni a törülközőt. Ha elmennék valahová vidékre, akkor hiábavalónak minősíteném az eddigi magatartásomat.

— *Meddig van értelme egy küzdelemnek?*

— Ameddig a meggyőződése kényszeríti rá az embert. Eljöhet persze az az idő, amikor az embernek felül kell vizsgálnia korábbi nézeteit. Elképzelhető, hogy egyszer majd én is úgy érzem, hogy ezt így nem csinálhatom tovább... De nekem most még a kísérlettevést kell céloznom. Talán nem lesz lehetőségem próbát tenni. De az alkalmasságomat a tisztábbnak a csinálására nem szabad eljátszanom. Ezért is nem megyek például vidékre.

— *Ennyire elítéled a kompromisszumot, az alkalmazkodást?*

— Két különböző dolgot mondtál. Amikor versenyeztem, sokszor kellett alkalmazkodnom. Vannak helyzetek, amikor egyezkedni kell, két rossz közül a kevésbé rosszat választani. A kompromisszum a lejáratott, pejoratív szó arra az esetre, amikor az emberek az anyagi jólét, az érvényesülés kedvéért leadnak valamit a meggyőződésükből, a tükörbe nézési jó közérzetükből. Borzasztó, hogy ez egyre inkább elfogadottá válik, sőt erénnyé: igaz, hogy ez meg az megalkudott, de nézd milyen szép háza van, milyen okos volt, milyen életrevaló... Nekem ilyen kompromisszum lett volna, ha úgy leszek kapitány, hogy az az ember megmarad a tisztségében. Úgy mértem fel, hogy nem tudnám az elképzeléseimet megvalósítani, előbb-utóbb megsértődnék és elmennék. Ilyet pedig nem szeretek játszani.

— *Konkrétan mit kifogásolsz a jelenlegi vezetésben? Neked mik az elképzeléseid?*

— Nem akarok a kinnlevő kibic szerepkörében konkrét, apróbb hibákban vájkálni. Mostani vezetők, amikor még kívülállók voltak, megmutatták, hogyan nem szabad ezt csinálni. Én egyébként a légkörön akarok változtatni. A jelenlegi vezetés is szeretné természetesen, ha eredményes lenne a sportág, de ezt elfogadhatatlan eszközökkel akarja elérni, gondolok itt az edzőkkel és a versenyzőkkel való bánásmódra. Mindent egyszerűbbé, világosabbá, tisztábbá, becsületesebbé: egyszóval igazságosabbá próbálnék tenni. A mostani irányítás nem engedi ezt az elvet működni. Az igazságosságot pedig úgynevezett távolabbi cél érdekében nem lehet mellőzni. Például a válogatottak kijelölésénél csak a teljesítményt lenne szabad figyelembe venni, pláne amikor ennyi közel egyforma képességű versenyző küzd a helyekért. Nem pedig azt, hogy ki a szimpatikus vagy holmi „távlati szempontokat", mert akkor másodlagos értékrend alakul ki, a szövetségi kapitány ízlése lesz a döntő. Nálunk nincs lefektetve konkrét, pontos válogatási elv, de ami van, azt sem tartja be a vezetés. Bízni kell abban, hogy a pontszámok az objektív eredményeket tükrözik, hiszen tulajdonképpen egy adott pillanatban mindenki szerepelhet rosszul. De azt igazságtalannak tartom, hogyha valaki nyer egy jelentősebb versenyen, évekig megélhet belőle, mint egy OTP-betétből. Nekem az amerikai módszer szimpatikusabb. Amikor idén Nieman megnyerte a VB-t, megkérdezték a csapat vezetőit: nyerhet-e a következő olimpián. Igen, ha a jövő évi házai válogatóversenyek alapján kijut Moszkvába — feleltek az amerikaiak. Nem vélettlen, hogy a tartalékuk olyan őszintén szurkolt a csapatának. Ugyanis a sikeres VB-szereplés nem jelent előjogot senki számára.

— *Kapitányként mit tekintenél bukásnak?*

— Például: Ha eljutnék addig, hogy az objektív versenyeredményeket nem venném figyelembe, és szubjektív alapon döntenék: „majd én kijelölöm a válogatottat". „Egyéb" szempontok alapján...

— *És a gyengébb szereplést?*

— Nem feltétlenül tekinteném annak. Az eredményességnek rengeteg összetevője van. Én a lényegi dolog érdekében szándékoznék tenni valamit, és ez egy egészségesebb közösség kialakítása lenne, amelyben az eredményesség az objektív mérce.

— *Úgy emlékszem, versenyzőként sem a győzelmet helyezted mindig előtérbe.*

— Ez nem így van. Én nagyon szerettem és akartam győzni. De egyre inkább kialakult bennem az a meggyőződés, hogy a pontokban megnyilvánuló teljesítmény mellett van egy másik is, a bennem levő elvárásnak a teljesítése arányában jelentkező teljesítmény. Ez a legbelsőbb törvény, amihez ha következetes maradok, akkor a meggyőződésemet követem. Azt tartom, hogy az emberben a legértékesebb ez a belső énje, ami fontos döntések előtt megszólal, és amire hallgatni érdemes és kell. Nemcsak a sportolónak, hanem minden embernek. Ezt a legbelsőbb ént szokták nevezni Istennek is.

— *Ez a te belső hajtóerőd?*

— Mindenesetre hiszek abban, hogy az ember örökebb létre termett, semhogy élt 1938-tól valahányig, és utána maximum egy diófának lesz trágyája. Úgy emlékszem, Leonardo mondta, hogy csak emésztőzsákok vagyunk, ha nem akarunk valamivel többet, ha nem akarunk valamit tenni a közösség, mások irányába. „Pogány rímek, muzsikák közt szomjazok valami örököt." Valahogy így írta Ady. Lehet, hogy én nem a legjobb irányból oltom ezt a szomjat. De hiszek abban, hogy ez a lényegi részünk több mint a puszta anyagi lét. És aki ezt a többet elfogadja, aszerint próbál élni, az óhatatlanul összeütközik azzal, akit csak az evés, ivás, a lakás, a kocsi érdekel.

— *A boldogság mértéke az, hogy mennyire szeretnek — írtad a naplódba. Te pedig sok emberrel kerülsz összeütközésbe...*

— Lehet, hogy ezt írtam, már nem emlékszem. Boldogság? Ez is már egy lejáratott, tág fogalom. Szűkebb, érthetőbb a békesség. Nem az a fontos, hogy úgynevezett „boldog ember" legyek, hanem hogy belső békém legyen. Ez értékesebb, több, mint egy táncos ihaj-csuhaj boldogság.

— *Ha akár családi körülményeid, akár a bizonyosság, hogy célodat nem tudod elérni, visszakozásra késztetnek, mihez kezdesz majd akkor?*

— Azt mindenesetre senki sem adhatja véglegesen írásba, hogy nem lehetek szövetségi kapitány, hiszen a vezetők is változtak. Egyébként óvakodom a jövőről való nyilatkozástól. Az emberek itt mindig elbizonytalanodnak. Nem a holnapot kell lesni reszkető szájjal, hanem a mai tennivalókra kell összpontosítani. Vallom, ha ma valaki egyenesebben él, tisztán, nyíltan beszél, az a jövőt illetően is a kevésbé rossz számára. Ha ebben nem hinnék, jönne a második, a harmadik, a századik szándék. És akkor az ember vagy nem mer csinálni semmit, vagy elvtelenségekbe megy bele. Pedig jobb akár az egzisztenciánkat is vásárra vinni, csak ne kerüljünk szembe a saját meggyőződésünkkel.

Balczó hisz valamiben. Nevezhetjük ezt akár istenhitnek, akár értékekben való hitnek is. A lényeg a többletakarási szándék, amely állandóan tettekre mozgósítja. Tulajdonképp ezt az energiát sok más területen is hasznosítani lehetne, de ezt Balczó nem (sem?) akarja. „Az egyik legnagyobb baj nálunk, hogy az embereket vagy alul, vagy túl foglalkoztatják. Nem ott és ahol a legjobban hasznosítható". Nála egyértelműen az öttusa ez a terület. Egy többé-kevésbé eredményes sportág, ahol azonban az utóbbi években bekövetkezett hanyatlást az eddigi módszerekkel még nem sikerült megakadályozni. Balczó a morális oldaláról közelít a sporthoz. Szerinte az igazságos, tiszta légkör ad leginkább teret az akarásnak, ami később feltehetőleg a teljesítményekben is jelentkezik. Utópia. Talán. Ha sor kerülhetne a kísérletre, esetleg kiderülhetne, hogy valóban lehetetlenség-e az öttusa, a magyar sport erkölcsi megújhódása. Balczó készül erre a próbára, ugyanolyan makacs elszántsággal és hittel, ahogy annak idején a versenyeire készült. Talán soha nem lesz alkalma elbukni, talán egyszer igazolhatja elgondolásait. Addig? Lovagol.

Lambert — Vérten

„Hogy vagy?"

Néhány éve Nyíregyházára vitt az utam egy cikk kapcsán. A helyi Volán-vállalat portáján vártam az egyik riportalanyra. Amikor az idősebb portás megtudta, hogy újságíró vagyok, arra kért, hallgassam meg az élettörténetét, igazán sok mindent tud mesélni, s bízhatok benne, nem fogok unatkozni. Azonmód felmérhettem, hogy legalább két világháborúról, néhány forradalomról és ellenforradalomról, kegyetlen és boldog hétköznapokról, békés és kíméletlen ünnepekről, szürke, ködös, emléktelen napokról és nevezetes, történelmi dátumokról fog mesélni, s ráadásul mindezt valószínűleg sajátos, egyéni szemüvegen keresztül. Akkor azonban valahogy egyetlen porcikám sem kívánta, hogy végighallgassam kb. 70 év történetét, s nagyon udvariasan kitértem a mese elől. De láttam, nagyon megbántottam alkalmi ismerősömet, aki végül kidörmögte, hogy őt soha senki nem akarja meghallgatni. Nagyon fájt a dolog, s azóta sem tudom elfelejteni az esetet, talán azért sem, mert elég ritkán fordul elő velem az ilyesmi.

Egyik ismerősömnek van egy trafikja a hetedik kerületben. Szeretem felkeresni, néha ezt a kis helyiséget, s szívesen töltök ott rövidebb-hosszabb időt. Érdekes tanulmányt lehetne írni az odalátogató kuncsaftokról, akik közt éppúgy akad állandó ügyfél, mint alkalmi vevő. Főleg az előbbiek közül jónéhányan öntik ki ott a szívüket; elregélik életüknek egy-egy jelentős epizódját, vagy éppenséggel legutóbbi sérelmüket ecsetelik. Főként az idősebbek maradnak ott mesélni, idejük van, családjuk nincs, ha van is, egyszerűen nem érdeklődnek utánuk. Ismerősömben remek hallgatóságra lelnek, s boldogok, hogy figyeli őket valaki.

„Hogy vagy?" — állít meg a folyosón egy ismerős. Kezdeném mondani, hogy éppen, miként érzem magam, amikor máris félbeszakít, s búcsúzik, mondván, hogy majd legközelebb elmesélem, ha több ideje lesz. Tulajdonképpen balszerencséje volt; olyan választ várt, hogy „kösz, jól vagyok, minden oké", s már mehet is tovább. Semmi dolga velem, voltaképpen nem is kíváncsi rám, csak hát jópofa dolog kutyafuttában odavetni egy laza „hogy vagy"-ot; jópofa, meg, hát, így szokás. Ezzel a maga részéről le is tudta az érdeklődést. Köszönöm, nem kérek az effajta kedveskedésből! Sajnos még nem tudom első ránézésre eldönteni mindenkiről, hogy igaz kíváncsiság vezeti-e, vagy csak egy „kösz, oké"-ra vagyok jó nála.

Nagyon szeretem és tisztelem egyik barátomat — egyébként tavaly végzett a közgázon —, többek között azért a tulajdonságáért is, hogy nem egyszerűen csak hajlandó meghallgatni bárkit, hanem maga is keresi az alkalmat a beszélgetésekre. Hozzá bárki, bármikor bemehetett a kolesz-szobába is — ez nem is olyan nagy dolog, bár ki tudja —, ha a menzára menet elkapták a folyosón, képes volt átdumálni az ebédidőt, miközben egy falatot sem evett.

Az ilyen emberekből kellene több, de sajnos, úgy veszem észre, hogy inkább fogynak ezek a típusok. Nem vagyunk fogékonyak egymás iránt, elmegyünk egymás mellett anélkül, hogy meg akarnánk tudni valamit is a másikról. Egyre inkább nő azoknak a száma, akik csak arra figyelnek, hogy nekik miként lesz jobb, honnan csurran-cseppen valami. Hogy közben a másikkal mi történik, arra ügyet sem vetnek. Kínos az ilyen szemlélet, fiataloknál különösen az. Mert hogy akad köztünk is ilyen — sajnálatosan növekvő számban —, azt ki-ki a saját környezetében fölmérheti. Sokan közömbösek a másik ember iránt. Nem állítom, hogy ez általános, de hogy van ilyen jelenség, sőt tendencia, azt nehéz lenne vitatni.

Nem akarok lelkizni, mert nem sikk, mint ahogy a romantika sem áll jól korunkhoz. Legalábbis így vélekednek sokan. Szerintem ennek ellenére az emberek nagy többségének szüksége van ezekre (akár bevallják, akár nem), s szeretnek is az érzelmeikről beszélni. De ehhez az is kell, hogy meghallgassák őket. Nem formálisan, nem kötelességszerűen. Irtózom mindenben a látszatmegoldásoktól, de aligha van visszataszítóbb az emberek közötti látszatkapcsolatoknál, az ilyen folyosói „hogy vagy?"-oknál.

Elidegenedünk, elhidegülünk egymástól. Itt vannak az új lakótelepek. Jóformán a szomszédját is alig ismeri az ember. Nem így a régi bérházakban: kint zajlik az élet a folyosókon, az udvaron, mindenki tud a másikról. (Persze vannak ennek is árnyoldalai.) Meglehet, hogy a megrendítő események (a háború, földrengés) hozták össze az embereket — legalábbis a többségét — s ez teremtett egyfajta közösséget, egyfajta egymás iránti érdeklődést, vagy talán csak egymásra utaltságot. De meg lehet, s meg kell találni ma is azokat a lehetőségeket, amik összetarthatják, összehozhatják az embereket. Sokan semmiféle közösséghez nem tartoznak, ha csak nem számítjuk annak jó néhány embernél a Fradi-tábort; ez nemcsak az idősebbekre vonatkozik, hanem a fiatalokra is. Náluk azonban ez bővülhet, netán helyettesítheti is azt, mondjuk a Piramis, P. Mobil, Beatrice koncert, s az ott összeverbuválódó haveri kör. Bár ezek is inkább csak valamit pótolni igyekvő, nem valódi közösségek; úgyis fogalmazhatnék, hogy ezek az események álközösségeket teremtenek, álközösségeket hoznak létre. Sok egyetemista is szenved a közösség-hiánytól. S fél a jövendő magánytól; azért mert voltaképpen máris (már most is) egyedül van.

De vajon mi lehet az oka ennek az állapotnak, az egymás iránti közömbösségnek. Nem biztos, hogy csak az időhiány, meg a „pecsenyesütögetés". Hiszen a már valamit akaró, legfiatalabb korosztályok a 14—18 évesek is nagyjából ugyanebben a cipőben járnak; ők azok, akik ott tombolnak-lézengenek a koncertek álközösségeiben. Ők vajon miféle pecsenyét sütögetnek? Valószínűleg még semmilyet. Náluk nincsenek még érdek-barátságok, talán semmiféle barátságok sincsenek. Buliról bulira járnak (a mi egyetemista korosztályunknál ugyanez már a konszolidáltabb házi összejövetelek formájában jelenik meg inkább), s elvész a perc, amikor megállnának, akár lelkizni is kicsit. „Nem kellenek ma már a szerelmes szavak, a bevezető gesztusok sem a tiniknek" — meséli pályakezdő tanár-újságíró ismerősöm — „gyakori, hogy az utcán, ismeretlenül is a megszólítás után azonmód a lényegre kérdeznek rá a srácok". Hallottam olyat is, hogy, noha járnak együtt, mégsem érdeklődnek igazán egymás iránt. Mind kevesebb az olyan közösség — páros-, vagy csoport-kapcsolat —, amelyben nyíltak, fogékonyak egymás iránt az emberek.

Valaki egyszer kifejtette életfilozófiáját: „nem akarok senkinek a terhére lenni, nem akarom senkire rákényszeríteni magamat". Érdekes felfogás — valószínűleg nem is egyedi —, s ha a környezet közömbös, vagy nem veszi észre az emögött rejlő valódi érzéseket — azt, hogy valójában tartozni akar valahová, valakihez, de nem mer kezdeményezni, gátlásoktól szenved —, könnyen magára maradhat az illető fiú vagy lány. De sok embert például a tévé zár el a környezetétől, tesz otthon ülővé; ez is ok lehet. Egyik újságíró tanárom szerint mi már elzárkózottabb, individuálisabb világban fogunk élni, dolgozni, mint ahogy annakidején, csaknem harmic évvel ezelőtt, ő kezdte a pályáját. Nem lesz könnyű nekünk — mondta egyszer. Bár ne lenne igaza!

Lehet, hogy nem sikerült az okokat megtalálnom, meg az is lehet, hogy kissé torz a kép, amit festettem, s nem enynyire elszomorító a helyzet. Mindenesetre kíváncsi vagyok mások véleményére is, bár gyanítom, legfeljebb csak a barátaim mondják majd el keresetlen, értékelő szavaikat.

Borsi László

HUMORZSA'K

Kis karácsony, nagy...

Szép fa. A legszebb. 50 forint volt, de kétméteres. Most bent áll a szobában, talpig szaloncukorban és csillagszóróban. Mindenki aláhordja az ajándékait. A gyertya rácsöpög. „Mennyből az angyal" lemezről. Könny csillan a szemekben. Iszunk egy-egy felest. Megint könny. Megnézzük mit kaptunk. Ismét könny, de most őszinte. Átlapozzuk, megszagoljuk, belehallgatunk, felpróbáljuk: pont jó!, kicsi, nagy, szűk, bő, fekete, fehér, igen, nem...

Együnk egy falatot! Mákos beigli, halászlé, mákos beigli, kocsonya, diós beigli, fröccs.

Jó, hogy így együtt vagyunk. Béke van — hó nincs. Apám beletapos egy mákos beiglit a szőnyegbe. Sebaj, kijön belőle! A másik oldalán. Kártyázunk, narancsot eszünk és örülünk. Ilyen szép karácsonyunk már régen volt. Éppen egy éve.

Mogyorósi Géza

Halász Géza rajza

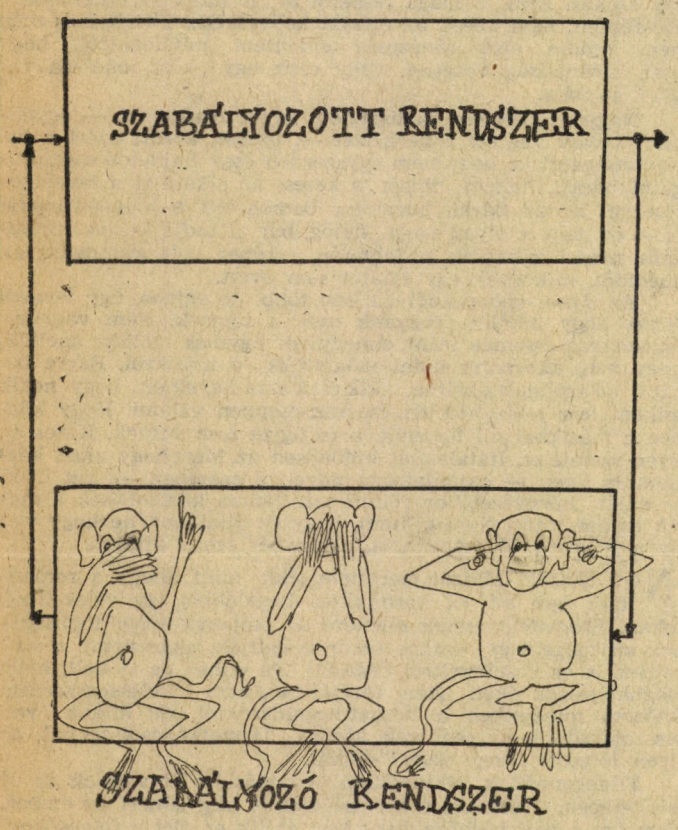

Halász Géza karikatúrája

KARÁCSONY

Az utcán szakad a hó. És nincs aki megvarrja. Lompos villamosok csattognak keresztül a zebrákon és a félreugráló emberek a Jézuskát emlegetik. A főúton bethlehemesek járnak, a sarki kocsmában pedig a három király simán veszít négy ász ellen.

A meleg szobában csupasz fenyőfa — leveleit varrótűvé tette a nagymama. Míg apuci kirakja az ajándékokat, addig a konyhában nagy a sürg és a forg. Készül az ünnepi. Még Pistike is besegít, csak úgy ég a kezében a munka. De nem hagyja magát, miután eloltják, új tervet süt ki hat tojásból. Belesüti a szomszéd macskáját a karácsonyi kalácsba. Elvégre a felnőttek annyit mondogatták, hogy „olyan ennivaló ez a Cirmi..." És mert Pistike nemcsak hiszékeny, de inyenc is, alaposan megcukrozza az egészet. Előre örül, hogy milyen édes lesz a kis dög.

A vacsora után aztán sor kerül az ajándékokra, és Pistike is kézhezkapja a rég áhított géppisztolyt. Boldogan forgatja, majd hálás mosollyal hasbalövi apukát. Boldog karácsonyt — mondják neki.

Csöngetnek. Végre megjött a mennyből az angyal. Magyar hangja Láng József. Pistike tisztelettudóan felhúzza a géppisztolyt, de előbb még gondosan zsoltárat cserél, kék nyakkendőt ölt, és kisdobra veri a nagypapa bibliáját.

Aztán, mert későre jár, a lakásokban sorra eloltják a karácsonyfákat, a tűzoltókat pedig ottmarasztalják a meghitt éjféli miseborra.

És eközben valahol, egy akol mélyén, felsír egy csecsemő...

Fóris György

Hu-morzsák

Tanár: — A hátsó sorban, maguk, ott ketten! Hogy képzelik, hogy így halmozhatják az élvezeteket?! Döntsék el, hogy alszanak, vagy beszélgetnek, de mindkettőt egyszerre ne csinálják!

★

Az egyik oroszból bukásra álló elsőéves azt a mentő kérdést kapta, hogy ragozza el a „tramvaj" szót. A diák elkezdte: Ja tramváju, tü tramvájes... A tanár rezzenéstelenül figyelte; s csak annyit mondott: Na most a kettesért múlt időben is.

Könyvespolc

Nicolae Balotă: Abszurd irodalom

„Az abszurd nem áramlat, nem divat, vagy — mint vélték —, betegség. Már kezdetben megállapíthatjuk róla: válságjelenség" — írja könyve témájáról Nicolae Balotă (1925, Kolozsvár). A világot elrendező, emberi erő hiányát, a racionalizmus épületének megrendülését, az értékek pusztulását tartja a román esztéta e válságfolyamat főbb jegyeinek. E nyomasztó, látszatra oly megfoghatatlan krízis jelentkezését veszi számba Lewis Caroll álomvilágában, Alfred Jarry kamaszosnál mélyebb dühkitöréseiben, meggyőző portrét fest az abszurditás XX. századi mestereiről, a nyomasztó rend foglyaként élő Franz Kafkáról, az abszurditást felismerő s elutasító Albert Camus-ról, a közléstelenség drámáit író Eugéne Ionescóról és a várakozás, ideiglenesség légkörét megfogalmazó Samuel Beckettről. (Gondolat Könyvkiadó)

Kurt Waldheim: Nehéz mesterség

Különlegesen érdekes olvasmányt vesz kézbe az olvasó, amikor az ENSZ főtitkárának könyvét olvassa. A francia újságíróval folytatott beszélgetések a főtitkár rendkívüli elfoglaltsága miatt hosszú hónapok folyamán zajlottak le. Végülis páratlan önvallomás kerekedett ki a beszélgetésekből Waldheim életéről, jelenlegi munkájáról. Megelevenedik Ausztria nehéz korszaka, amelyben gyermek- és ifjúkora éveit töltötte. Kibontakozik a második világháborút követő évek körvonala — osztrák szemszögből nézve. Majd a vezető diplomata bekapcsolódása a világpolitikába —, mindez izgalmas kódtörténet. A legérdekesebb azután következik, miután ENSZ-főtitkárrá választják. Megismerteti a világszervezet munkáját, működésének területét, feladatait és lehetőségeit. — A világszervezet a világ tükre, annak változását követi híven — állítja Waldheim. Az utóbbi évek során a sok új tagállam belépése — ezeknek túlnyomó része úgynevezett fejlődő ország, felszabadult gyarmat — új problémákat hoz felszínre. Ezekről olyan információkat közöl a világszervezet első embere, amelyek ismeretében a politikai eseményeket jobban megértjük, a kulisszák mögé látunk. (Megjelent a Gondolat Könyvkiadó gondozásában)

Balogh István: A társadalmi információ

Az elmúlt néhány évtized terméke az információ fogalmának tudományos felfedezése és tanulmányozása. Napjainkban a különféle információs folyamatok feltárása nyomán mind sürgetőbbé válik az eddigi eredmények filozófiai általánosítása.

A szerző — hazai irodalmunkban elsőként — arra tesz kísérletet, hogy a társadalom információs folyamatainak elemzése érdekében összefoglalja és szintetizálja a kommunikációs-elméletet, a pszichológia és más tudományágak legfontosabb megállapításait. Az információt jelek rendszereként fogja fel, s ilyen értelemben elemzi a különböző jelformák kialakulását és egymáshoz való viszonyát. Feltárja az információelmélet eredményeinek összefüggését a dialektikus és történelmi materializmus alapvető kategóriáival és tételeivel. Ennek kapcsán részint kritikailag értékeli a polgári kutatók eredményeit a témával kapcsolatos tudományágakban, másrészt pedig értékes adalékkal szolgál az információelmélet fogalma körül zajló marxista vitához.

Kepes György: A látás könyve

„Úgy látunk, ahogyan a festők, szobrászok, építészek, fényképészek és reklámgrafikusok tanítanak bennünket. A kép társadalmi jelentősége abban áll, hogy a látás új normáját közvetíti számunkra."

Kepes Györgynek a kiváló magyar származású művészetteoretikusnak és festőművésznek e könyve 1944-ben jelent meg először Chicagóban. A szerző a Bauhausban dolgozott, Moholy-Nagy halála után ő lett az Amerikában újjászervezett New-Bauhaus vezető teoretikusa.

Műve, mely minden európai nyelven számos kiadást ért meg, mit sem veszített aktualitásából mind a mai napig; ma is a modern vizuális nyelv problémáinak legizgalmasabb és leghasználhatóbb összefoglalását tartalmazó kézikönyv.

Peter Szondi: A modern dráma elmélete

Peter Szondi (1929—1971) a világhírű magyar származású pszichológusnak, a „sorsanalízis" kidolgozójának, Szondi Lipótnak a fia; a nyugat-berlini Ferie Universität általános és összehasonlító irodalomtudományi tanszékének professzora volt. 1956-ban publikálta első könyvét: A modern dráma elméletét, amellyel nyomban európai hírnevet szerzett magának. A drámai műfajjal kapcsolatos kutatásainak eredményeit a Versuch über das Tragische (Esszé a tragikumról) címmel tette közzé 1961-ben.

A modern dráma elmélete tömör, rendkívül célratörő munka, amely az utóbbi évtizedek drámaelméleti tanulmányai között az egyik legelőkelőbb helyet foglalja el. Peter Szondi a XIX. század végi dráma válságát és azokat a kitörési kísérleteket követi nyomon, amelyek e válság leküzdésének különböző lehetőségeit célozzák. Fő esztétikai szempontja a dráma epizálódásának jelensége, az a folyamat, amelynek során a drámai alany drámai tárggyá válik. Ezt a termékeny szempontot vezeti végig századunk drámatörténetén Ibsentől, Csehovtól kiindulva, Strindbergen, Hauptmann-on, Pirandellón és másokon keresztül Piscatorig, Brechtig O'Neillig, Wilderig, Millerig...

(Gondolat Könyvkiadó)

HÍREK

Tanácstagi választások után

1979. november 21-én a három karon összoktatói értekezletet tartottak, melyeken megválasztották az új egyetemi és kari tanácstagokat.

Az általános közgazdasági kar részéről az egyetemi tanács tagjai lettek: dr. Stark Antal egyetemi tanár, intézetigazgató, dr. Szabó Kálmán egyetemi tanár, tanszékvezető, dr. Szép Jenő egyetemi tanár, intézetigazgató. dr. Szigeti Endre egyetemi docens.

A kari tanács tagjai lettek: dr. Blahó András egyetemi adjunktus, dr. Gyurkó Lajos egyetemi docens, dr. Hrubos Ildikó egyetemi adjunktus, dr. Kollár Zoltán egyetemi docens, dr. Sulyok Papp Márta adjunktus, dr. Zalai Ernő egyetemi adjunktus.

Az ipari kar részéről az egyetemi tanács tagjai lettek: dr. Kovács Ferenc egyetemi adjunktus, dr. Kovács Sándor egyetemi docens, dr. Megyeri Endre egyetemi tanár, tanszékvezető, dr. Páris Lajos egyetemi adjunktus.

A kari tanács tagjai lettek: dr. Baricz Rezső egyetemi adjunktus, dr. Forgács Csaba egyetemi adjunktus, dr. Koncz Katalin egyetemi adjunktus, dr. Köves Pál egyetemi tanár, dr. Márton Ferenc egyetemi adjunktus, dr. Szabados Anna egyetemi docens.

A kereskedelmi kar részéről az egyetemi tanács tagjai lettek: dr. Kreskay Ferenc egyetemi tanár tanszékvezető, dr. Kovács Ferenc egyetemi tanár intézetigazgató, dr. Molnár László egyetemi docens tanszékvezető, dr. Tóth Tamás egyetemi docens, tanszékvezető.

A kari tanács tagjai lettek: dr. Kaponyi Erzsébet egyetemi adjunktus, dr. Kulcsár Dezső egyetemi adjunktus, dr. Lőrinczné Istvánffy Hajnal egyetemi docens, dr. Magyar Miklós egyetemi docens, dr. Tóth András egyetemi adjunktus.

A hatodik kari tanácstag helye még betöltetlen, pótválasztást kell tartani, mivel három jelölt azonos szavazatot kapott.

Nem oktatói egyetemi tanácstag Póka Mártonné lett.

Az újonnan megválasztott tanácstagoknak sok sikert kívánunk munkájukhoz.

★

Pártbizottsági ülés keretében — amelyre december 10-én került sor —, értékelték a tananyagok és oktatási kurzusok szakmai — ideológiai helyzetét, az idevágó határozatok teljesítése kapcsán. Ezenkívül politikai és tanulmányi tájékoztató hangzott el, valamint a résztvevők meghallgatták Szarvas László beszámolóját a párt végrehajtóbizottságának munkájáról.

December 11-én kulcsfontosságú kérdésekről tartott előadást Szarvas László elvtárs, az egyetemi pártbizottság titkára. A kongresszusi irányelvek vitájának tartalmi és szervezeti előkészítése szerepelt napirenden.

★

A párt végrehajtóbizottsága december 7-én ülést tartott, amelyen . többek között az alapszervezeti vezetőség választások előkészítésével kapcsolatos feladatokat tárgyalták meg.

★

Lapunk politikai rovatának gondozásában néhány hónapon át megjelenő vitacikk sorozatunkat a pluralizmus témakörében rövid időre megszakítjuk. Egy későbbi időpontban azonban újra felelevenítjük, annál is inkább, mivel a Közgazdász hasábjain beszámolunk majd arról a vitáról, amely az MSZMP KB által kibocsátott Irányelvek körül bontakozott ki egyetemünkön. E vita során párttagságunk és KISZ-eseink többek közt bizonyára a pluralizmusról is véleményt nyilvánítanak majd.

★

Ülést tartott az Egyetemi Tanács november 26-án. Napirenden szerepeltek a komplex államvizsga tapasztalatai, a könyvtár fejlesztési koncepciója valamint a doktori szabályzat egyes pontjainak módosítására tett javaslatok.

TDK – még nem késő!

Nemsokára itt a vizsgaidőszak, illetve a téli szünet. Kiváló alkalom arra, hogy a félév során végzett szakmai munkát írásos formába öntve ki-ki TDK-t írjon.

Mint arról értesülhettetek a KÖZGAZDÁSZ-ból, a TDK-dolgozatok leadási határideje a második félév első tanítási napja, február 4. Maga a konferencia a dolgozatok elbírálása után, március 11—14. között lesz.

Nagyon fontos lenne, ha a házi versenyen minél több dolgozat szerepelne. Ez minden szakmai munkájára igényes hallgató saját érdeke. A TDK-dolgozat ugyanis egyfajta előtanulmányként is felfogható a diplomához, végzősöknél annak főpróbájaként tekinthető. Az elbírált, megvitatásra került dolgozatból a szerző sok felhasználható tanulságot vonhat le a jövőre vonatkozóan, melyeket a téma további kutatásánál, vagy egyáltalán a további szakmai munkában hasznosíthat.

Nem utolsó szempont az sem, hogy a jó dolgozatokkal értékes díjakat lehet elnyerni, s hogy a TDK-munka komoly súllyal esik latba az AIESEC-gyakorlatra történő jelentkezés elbírálásakor. A legjobb munkák készítőinek lehetőségük nyílik külföldi, nemzetközi TDK-konferencián való részvételre (utalnánk például az idei berlini és pozsonyi konferenciákra).

Sikeres vizsgákat, kellemes szünidőt és jó munkát kívánunk!

TDK Tanács

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8. Telefon: 174-548
Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha L. tér 3.
Felelős kiadó: CSOLLANY FERENC
79—5271 Szikra Lapnyomda Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató